

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Charakteristika režimu v Eritrei

Diplomová práce

Autor: Milan Pohan
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie – africká studia
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc
Abuja, 2020

Zadání diplomové práce

Autor:	Milan Pohan
Studium:	F17NK0045
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - africká studia
Název diplomové práce:	Charakteristika režimu v Eritrei
Název diplomové práce AJ:	Character of the Political Regime in Eritrea

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zabývat charakteristikou politického režimu v Eritrei, a to od jejího vzniku v roce 1993 až do současnosti. Od vzniku Eritrei je v čele státu prezident Isaias Afwerki a o Eritree se často hovoří jako o Severní Koreji v Africe. Cílem práce je odpovědět na otázku, zda je možné pokládat režim v Eritrei za sultanistický. V teoretické části práce budou představeny nedemokratické režimy s důrazem na sultanismus, který do politické vědy uvedl španělský politolog Juan Linz. Práce je jednopřípadovou studií Isaiasova režimu od roku 1993 do současnosti. Na základě teorie sultanismu bude v rámci případové studie analyzován eritrejský režim a současně budou zkoumány jednotlivé charakteristické rysy sultanistické formy vlády. V závěru práce bude zodpovězena výzkumná otázka, zda je možné pokládat eritrejský režim za sultanistický.

Aron, Raymond: 1993. Demokracie a totalitarismus. Atlantis: Brno. Balík, Stanislav Kubát, Michal: 2012. Teorie a praxe nedemokratických režimů. Dokořán: Praha. Connel, Dan. 2011. "From resistance to governance: Eritrea's troubles with transition." *Review of African Political Economy* 38, č. 129, 419433. Fiala, Vlastimil Prouza, Jan Záhořík, Jan. Politické stranictví v Subsaharské Africe: Botswana, Malawi, Ghana, Etiopie a Eritrea. *Iuridicum Olomoucense*: Olomouc. Gaim, Kibread. 2009. *Eritrea a Dream Deferred*. James Currey Publishers: Suffolk. Giorgis, Andebrhan W. 2014. *Eritrea at a Crossroads: A Narrative of Triumph, Betrayal and Hope*. Strategic Book: Houston. Hedru, Debessay. 2003. "Eritrea: transition to dictatorship, 19912003." *Review of African Political Economy* 30, č. 97, 435444. Chehabi, Houchang E. Linz, Juan J. 1998. *Sultanistic Regimes*. The Johns Hopkins University Press: Baltimore/London. Klíma, Jan: 2012. *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha. Linz, Juan J. 2000. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Lynne Rienner Publishers: London. Myers, Nathaniel. 2010. "Africa's North Korea." *Foreign Policy*, č.180, 9596. Ogbazghi, Petros B. 2011. "Personal Rule in Africa: The Case of Eritrea." *African Studies Quarterly* 12, č. 2, 125. Pateman, Roy. 1998. *Eritrea: Even the Stones Are Burning*. Red Sea Press: New Jersey. Plaut, Martin. 2016. *Understanding Eritrea*. C Hurst & Co Publishers Ltd.: London. Tronvoll, Kjetil. 2014. *African Garrison State*. James Currey Publishers: Suffolk. Weber, Max: 1997. *Autorita, etika a společnost: pohled sociologa do dějin*. Mladá Fronta: Praha.

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	20.4.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně, a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu.

V Abuji dne 26. 6. 2020

Podpis studenta .....

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi, CSc. za vedení mé diplomové práce.

Anotace

Pohan, Milan. 2020. *Charakteristika režimu v Eritrei*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie. Diplomová práce.

Diplomová se zabývá charakteristikou politického režimu v Eritrei, a to od jejího vzniku v roce 1993 až do současnosti. Od vzniku Eritrei je v čele státu prezident Isaias Afwerki a o Eritree se často hovoří jako o Severní Koreji v Africe. Cílem práce je odpovědět na otázku, zda je možné pokládat režim v Eritrei za sultanistický. V teoretické části práce jsou představeny nedemokratické režimy s důrazem na sultanismus, který do politické vědy uvedl španělský politolog Juan Linz. Práce je jednopřípadovou studií Isaiasova režimu od roku 1993 do současnosti. Na základě teorie sultanismu je v rámci případové studie analyzován eritrejský režim a současně jsou zkoumány jednotlivé charakteristické rysy sultanistické formy vlády. V závěru práce bude zodpovězena výzkumná otázka, zda je možné pokládat eritrejský režim za sultanistický.

Klíčová slova: sultanistický režim, Eritrea, Isaias Afwerki, PDFJ, nedemokratické režimy, autoritářské režimy, Juan Linz, totalitarismus

Annotation

Pohan, Milan. 2020. *Character of the Political Regime in Eritrea* . Hradec Králové: University of Hradec Králové, Faculty of Arts, Department of Political Science. Diploma thesis.

The thesis deals with the characteristics of the political regime in Eritrea, from 1993 to the present. Since 1993, Isaias Afwerki has been the president, and Eritrea is often referred to as North Korea in Africa. The aim of the thesis is to answer the question if the regime in Eritrea can be considered sultanistic regime. In the theoretical part of the thesis will be introduced non-democratic regimes with an emphasis on sultanism, introduced into political science by Spanish political scientist Juan Linz. The thesis is a one-case study of the Isaias regime from 1993 to the present. Based on the theory of sultanism, the thesis will analyze the Eritrean regime and at the same time will examine the individual characteristics of the sultanist form of government. At the end of the thesis the research question will be answered, whether it is possible to consider the Eritrean regime as sultanistic.

Key words: Eritrea, sultanistic regime, Isaias Afwerki, Juan Linz, Totalitarianism

Seznam zkratk

ELF – Eritrean Liberation Front

EPLF – Eritrea People's Liberation Front

CCE – Eritrejská ústavní komise

PDFJ – People's Front for Democracy and Justice

OSN – Organizace spojených národů

EU – Evropská unie

Obsah

Úvod	9
1. Nedemokratické režimy	12
1.1 Autoritářské režimy	14
1.2 Totalitarismus	16
1.3 Posttotalitarismus	20
2. Sultanismus	23
3. Eritrejská historie	30
3.1 Italská kolonizace	30
3.2 Britská vojenská správa	32
3.3 Federace s Etiopií a boj za nezávislost	33
3.4 Éra nezávislosti	34
4. Analýza eritrejského režimu	37
4.1 Iaias Afwerki – životopis	37
4.2 Analýza eritrejského politického režimu	39
4.2.1 Kult osobnosti	39
4.2.2 Neomezená moc	40
4.2.3 Neexistence ideologie	45
4.2.4 Slabá míra institucionalizace	47
4.2.5 Dynastické tendence a nejbližší okolí vládce	48
4.2.6 Svévolné vládnutí a atmosféra strachu	49
4.2.7. Iluze ústavnosti a volby	52
4.2.8 Korupce a nepotismus	53
4.2.9 Závěrečné vyhodnocení	54
4.2.10 Migrace z Eritrei	55
Závěr	59
Seznam literatury	62
Literatura	62
Odborné články a internetové zdroje	64

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá důsledky režimu Isaiase Afwerkiho v Eritrei. Eritrea získala nezávislost v roce 1993 a od té doby v zemi vládne jediná politická strana, v jejímž čele stojí právě Isaias Afwerki¹. Země je vnímána jako stát, kde vláda porušuje lidská práva, opozice v zemi prakticky neexistuje, protože odpůrci režimu jsou zatýkáni a jsou bez soudu drženi ve vládních věznicích, které je možné najít po celé Eritrei. Od získání nezávislosti prošla Eritrea mnoha mezinárodními konflikty nejen se sousední Etiopií, na které získala nezávislost po mnoha letech války, ale také se svými dalšími sousedy, Džibuti, Somálskem, Súdánem a také s Jemenem. Díky tomu se dnes země nachází v hluboké mezinárodní izolaci. Povaha režimu v Eritrei proto zásadně ovlivňuje bezpečnost v africkém rohu a v neposlední řadě také nelegální migraci do okolních afrických zemí a do Evropy. Migraci z Eritrey je věnována jak v odborné literatuře, tak v médiích velká pozornost, avšak osobou Isaiase Afwerkiho a režimu, který v Eritree panuje, nikdo příliš pozornosti nevěnuje.

Hlavním cílem diplomové práce je analýza eritrejského režimu od získání nezávislosti do současnosti. První výzkumnou otázkou je ověřit či vyvrátit, zda lze považovat současný režim v Eritrei jako režim sultanistický tak, jak jej definoval španělský politolog Juan J. Linz. Autor si dále klade výzkumnou otázku, zda případný sultanistický charakter režimu je hlavním důvodem k rozsáhlé migraci z Eritrey. Koncept sultanismu není v současné době v politické vědě příliš využíván. Tématu sultanistických režimů se věnoval především Linz, který navázal na Maxe Webera. Na režimy v Africe je tento koncept výzkumníky využíván minimálně. Ani autoři knihy *Sultanistic regimes* (1998), Linz a Chehabi, nevěnovali africkým státům větší pozornost, a proto v knize nenajdeme samostatnou kapitulu, která by se jimi zabývala. Linz a Chehabi v knize uvádějí jako příklad sultanistických režimů v Africe Konžskou demokratickou republiku za vlády Mobuta, Ugandu Idiho Amina, Rovníkovou Guineu za vlády Macíase Nguemy a Středoafriickou republiku za vlády Jeana-Bedela Bokassy. Nicméně podrobně jsou analyzovány především režimy karibské, středoamerické a asijské (Chehabi, Linz 1998: 9).

Jak jsem již zmínil, z teoretického hlediska vychází diplomová práce z koncepce sultanismu. Linzovo a Chehabiho dílo představuje těžiště teoretické části práce. Metodologicky práce představuje instrumentální jednopřípadovou studii, v jejímž rámci bude zkoumán výskyt jednotlivých rysů sultanistické formy vlády. Na základě analýzy

---

¹ Eritrejci a Etiopané používají pro oslovení křestní jméno a velmi často již v útlém věku dostávají přezdívku, kterou používají namísto svého jména. Pro potřeby této práce budeme dodržovat tyto tradice.

jednotlivých rysů, budou poznatky kvalitativně vyhodnoceny za využití stupnice míry jejich přítomnosti. To usnadní určit, zda-li je možné považovat eritrejský režim za sultanistický.

Diplomová práce vychází z analyticko-empirického přístupu. V první kapitole se budu zabývat teoretickým zakotvením výzkumu, na který bude navázáno kapitolou o eritrejské historii a poté případovou studií eritrejského režimu.

Diplomová práce se skládá ze čtyř kapitol, které se dále dělí na dílčí podkapitoly. První kapitola je teoretická a prezentuje základní teoretická východiska. Představeny jsou nedemokratické režimy a jejich základní rozdělení na autoritářské režimy a totalitarismus. Autoritářské režimy a totalitarismus jsou definovány a je představena jejich typologie s důrazem na tu typologii, kterou vytvořil Juan J. Linz. Autoritářské režimy a totalitarismus jsou doplněné o rozšířené dělení nedemokratických režimů na posttotalitarismus a sultanismus. O tyto dva nedemokratické režimy obohatil politickou vědu právě Linz.

Druhá kapitola pracuje s podrobným definováním sultanismu tak, jak ho popsal J. Linz. Tato kapitola je pro práci stěžejní, protože s poznatky z této kapitoly je pracováno v dalších částech. Dále jsou vysvětleny základní charakteristiky sultanistického režimu a dány příklady ze zemí, které si obdobím sultanismu prošly.

Třetí kapitola zkoumá komplikovanou historii Eritrey. Důraz je kladen na období od italské kolonizace po současnost. Pro přehlednost je kapitola rozdělena do 5 podkapitol, kterými jsou italská kolonizace (1886-1941), britská vojenská správa (1942-1952), federace s Etiopií (1952-1960), boj za nezávislost (1961-1993) a éra nezávislosti (od roku 1991 do současnosti). Na základě historiografické kapitoly bude čtenáři usnadněno pochopení současného politického režimu v Eritrei.

Ve čtvrté kapitole je stručně představen životopis prezidenta Isaiase Afwerkiho a dále budou poznatky z teoretické kapitoly zasazeny do eritrejské reality. Na základě znaků sultanismu bude zkoumána situace v Eritrei a poté bude vyhodnoceno, zda eritrejský režim je opravdu sultanistický. V závěru práce budou shrnuty výsledky našeho výzkumu.

Práce vychází především z odborné zahraniční literatury, protože v českém jazyce je odborné literatury, která by se zabývala politickým režimem v Eritrei minimum. Teoretická část vychází z děl Linze, Brookera, Balíka, Kubáta. Stěžejním dílem pro teoretickou část práce je dílo Linze a Chebiho s názvem *Sultanistic regime*, ve kterém podrobně rozebírají teorii sultanismu. Historická část práce vychází především z knižních zdrojů a to i českých autorů jako jsou Jan Klíma, Lubor Mojdl, Jan Záhořík,

kteří jsou doplněni o odborníky ze zahraničí jako je Martin Plaut či Dan Connell. V praktické části je pracováno především s odbornými články výzkumníků zaměřujících se na Eritreu. Zmínit lze například Kjetila Tornvolla, Nicole Hirt, Dana Connella či Martina Plauta. Dále je využito zdrojů z organizací jako International Crisis Group, Human Rights Watch nebo Amnesty International. Je nezbytné podotknout, že přístup k relevantním zdrojům a k podrobným informacím je omezen z důvodu charakteristiky režimu v zemi.

Výzkumníků, kteří se zabývají osobou Isaiase Afwerkiho není v odborné literatuře mnoho. Jedním z nich je například Martin Plaut a jeho kniha *Understanding Eritrea* (2016), ve které se v celé kapitole zabývá pouze osobností samotného Isaiase. Dále zdroje, které se týkají samotného Isaiase velmi omezené. V literatuře je velký prostor věnován zejména migraci z Eritrei. Nicole Hirt patří mezi výzkumníky, kteří svůj výzkum zaměřují právě na migraci z Eritrei. Obecně se Eritrei věnuje Dan Connel, který je autorem mnoha článků, které se týkají jak eritrejské politiky, tak i migrace z Eritrei. Kjetil Tornvoll se zaměřuje nejen na politickou situaci v Eritrei, ale také na důsledky rozsáhlé migrace z Eritrei. V zahraničí dále věnují pozornost Eritree především lidskoprávní organizace, které upozorňují na porušování lidských práv uvnitř Eritrei a na podmínky uprchlíků. Mnohem lépe než politický režim je v zahraničí zpracována historie Eritrey, především válka za nezávislost. V českém prostředí se o tématu politického režimu nedá dohledat mnoho. Příkladem může být kniha českých afrikanistů *Politické stranictví v subsaharské Africe: Botswana, Malawi, Ghana, Etiopie a Eritrea* (2010). Částečně se Eritreou zabývá afrikanista Jan Záhořík, který je odborníkem na Etiopii. Nicméně jeho díla jsou zaměřena především na historii Etiopie se zmíenkami o Eritrei. Krátkou kapitolu o historii napsal také v knize *Etiopie* (2005) Lubor Mojdál a musíme zmínit Jana Klímu, který o eritrejské historii psal ve svých *Dějínách Afriky* (2012).

1. Nedemokratické režimy

Diplomová práce se zabývá z teoretického hlediska fenoménem nedemokratických režimů. Teorie nedemokratických politických systémů se v politické vědě netěší takové pozornosti jako teorie demokracie (Kubát 2004b: 331). Politická věda se nedemokratickými politickými systémy začala zabývat až po první světové válce, protože právě 20. století znamenalo vzestup Třetí říše a Sovětského svazu s jejich nedemokratickými systémy a politická věda se začala plně rozvíjet ve 20. století. Mnoho badatelů si v té době kladlo otázku, jak je možné, že dojde ke vzniku nedemokratického režimu a jak se takový režim udrží u moci. Samotný výzkum nedemokratických forem vlády prošel v čase složitým vývojem, což znamenalo, že se vytvořilo mnoho definic, typologií a přístupů k výzkumu nedemokratických režimů. S jednou z nejvíce ucelených typologií přišel právě Juan J. Linz, a proto použijeme jako teoretické východisko jeho typologii.

Abychom se mohli zabývat definicí a typologií nedemokratických režimů, je nutno ustanovit definici pojmu politický režim. Otázka politických režimů je v politické vědě velmi intenzivně diskutována. Pojem politický režim je v politologické terminologii označení, které je hodnotově neutrální a je využíváno pro pojmenování určitého typu politického systému. Politický režim je nejčastěji považován za normativní subsystém politického systému a v nejširším chápání obsahuje všechny hodnoty a systémové principy, strukturu autorit, formální i neformální pravidla politické hry a z nich vyplývající subjekty politiky. Nesmíme zapomenout, že součástí politického systému nejsou pouze normy a jejich obsah, ale také to, jakým způsobem vznikají a jak jsou vykonávány (Balík, Kubát 2012: 185– 186).

V souvislosti s nedemokratickými režimy jsou nejčastěji používané pojmy jako absolutismus, autarchie, autokracie, autoritarismus, despotie, diktatura, hegemonismus, oligarchie, plutokracie, teokracie, totalitarismus, tyranie apod. Z toho vyplývá, že systematizace nedemokratických režimů není snadná. Z tohoto důvodu je na místě, abychom se zmínili o tom, jak jednotlivé typy nedemokratické vlády od sebe odlišit a jak výše uvedené pojmy správně používat. Pro rozlišení slouží dvě kritéria. Kritéria historická a obsahová, která se navzájem kříží. Historické kritérium znamená, že některé pojmy lze použít pouze v souvislosti s konkrétní historickou epochou a nelze je přenášet do současnosti. Obsahové kritérium souvisí se skutečností, že některé pojmy jsou nadčasové a nemůžeme je proto vztáhnout ke konkrétní historické epoše. Křížení kritérií

se vztahuje k pochopitelnému jevu, kdy se uvnitř každé kategorie mezi jednotlivými typy vyskytují rovněž podstatné odlišnosti (Balík, Kubát 2012: 16).

Do kategorie definované obsahem se řadí pojmy jako autokracie, diktatura, oligarchie, plutokracie a teokracie. Autokracii chápe Sartori jako pravý opak demokracie (Sartori 1993: 186). Sartori se také pokusil definovat diktaturu, ale dle něj do současné doby pro diktaturu neexistuje uspokojivá definice. Sartori tvrdí, že znakem diktatury je neústavní vláda, která spočívá ve zfalšování voleb, zneužití předešlé ústavy nebo vytvoření nové ústavy, která poté umožňuje vládcům dělat si to, co chtějí (Sartori 1993: 207). V minulosti ale diktatura neměla pouze negativní vyznění. Diktatura je římský termín, který byl spojen s úřadem diktátora, který byl krátkodobý a striktně určený na zvládnutí vojenského ohrožení. Svůj negativní význam získal pojem diktatura až ve 20. století (Kubát 2004b: 334, Sartori 1993: 206).

Teokracie je formou vlády, ve které je státní moc chápána jako reprezentace boží moci, ale to automaticky neznamená vládu duchovních. Teokracii byla jako forma vlády uplatňována již od starověku. V současné době je teokratický režim například v Íránu či Vatikánu. Oligarchie je forma vlády, kde je státní moc v rukou nevelké skupiny osob, které patří k aristokracii nebo bohaté společenské vrstvě. To platí také pro plutokracii s tím rozdílem, že plutokracie je chápána jako forma oligarchie, ale hlavním definičním znakem je bohatství členů vlády. Skupina je přísně uzavřená a stabilní a proto nepodléhá kontrole ze strany společnosti (Balík, Kubát 2012: 18).

Absolutismus, autarchie, despotie a tyranie jsou naopak čistě historické pojmy. Absolutismus je spojován především s absolutními monarchiemi z období 16. a 18. století v Anglii, Francii, Prusku, Rusku. Známý je také pojem osvícenský absolutismus pojící se například s vládou Josefa II. Absolutismus má od dob Machiavelliho a Bodina dvojitý význam. Za první je to moc, která nemá v důsledku koncentrace a rozsahu konkurenci v podobě odpovídajících společenských struktur. Za druhé se jedná o moc, která je neomezená a nepodřízená právu. Vládce není nijakým způsobem omezován ústavními bariérami a brzdami nebo se od nich reálně osvobodil. Autarchie je obdobou absolutismu. Největší moc spočívá v rukou jedné osoby, která není nikým omezována nebo kontrolována. Vládce je zdrojem práva a stojí nad právem. Typickým příkladem takového vládce je francouzský panovník Ludvík XIV řečený král Slunce. Pojem despotie se pojí s pojmenováním starodávných východních monarchií, jako byly například egyptská, sumerská, babylonská a perská monarchie. Despotií se rozumí krajně absolutistická forma vlády. Dědičný vládce vládne neomezeně a nekontrolovaně. Je zdrojem práva a

vládne s pomocí kněží a vojenských velitelů. Tyranie se týká především antického Řecka v 7. a 6. století před naším letopočtem. Jedná se o neomezenou vládu zbavenou veškeré legitimacy (Balík, Kubát 2012: 19).

Do skupiny historicky definovaných pojmů patří také autoritarismus a totalitarismus. Oba pojmy jsou moderní fenomény, které se vztahují výhradně na 20. století a současnost (Balík, Kubát 2012: 20).

1.1 Autoritářské režimy

Je zajímavé, že většina badatelů, kteří se zabývají autoritarismem, upozorňuje na paradox, který spočívá v tom, že autoritarismus jako negativní příklad politického uspořádání vychází ze zcela pozitivního pojmu autorita (Kubát 2004b: 335).

Pojem autorita pochází z latiny a nikdy neměl pejorativní význam, což se nedá tvrdit o autoritarismu, který je od autority odvozen (Kubát 2004b: 335). Podle Linze je možné autoritarismus definovat jako politický režim s omezeným, nezodpovědným politickým pluralismem, který je bez ideologie, ale má existující výraznou mentalitu. Postrádá intenzivní a extenzivní politickou mobilizaci s výjimkou určitých etap ve vývoji režimu. Vůdce nebo malá skupina disponují mocí, která má formálně nejasně vymezené, avšak snadno předvídatelné hranice (Linz 2000: 159). Z Linzovy definice vyplývá, že charakteristické rysy autoritarismu jsou omezený pluralismus, absence řídicí ideologie, která je nahrazena výraznou mentalitou, absence politické mobilizace a předvídatelné hranice.

Nyní detailněji rozebereme tyto charakteristické rysy. Jedním z charakteristických rysů je omezený pluralismus. Ten můžeme chápat jako umožnění existence odlišných politických názorů, které však jsou spíše tolerované než uznávané (Brooker 2009: 21– 22). Pluralismus nemusí být omezený zákonnou formou. Často můžeme být svědky situace, že je omezený pouze de facto. V některých autoritářských režimech může být omezen pouze na politické skupiny a aktivity nebo se vztahuje na veškeré zájmové skupiny. I když se stává, že režim vytváří oficiální politickou stranu, strana není zdrojem veškeré moci, proto nejsou veškeré politické organizace podřízeny jedinému centru. Z tohoto důvodu jsou režimem tolerovány a někdy také podporovány řady organizací, které nezřídka kdy mají politický přesah, ale pouze pod podmínkou, že nezpochybňují samotnou podstatu režimu. V omezeném pluralismu také fungují nepolitické skupiny například sociální a ekonomické, jež fungují samostatně bez závislosti na politickém režimu. Určitou zajímavostí, která se

pojí s existencí omezeného pluralismu, je to, že může vést ke vzniku semiopozice uvnitř režimu. Semiopozicí chápeme určité skupiny, které se angažují v kritice režimu, avšak nejsou zastoupeny ve vládě, ale i navzdory kritice jsou ochotny s režimem spolupracovat bez požadavku na jeho podstatou změnu. Ze semiopozice se postupem času může vyvinout nelegální opozice (Balík, Kubát 2012: 51– 54).

Dalším charakteristickým rysem autoritarismu je absence propracované a řídicí ideologie. Režim ideologii nevyužívá pro vedení, protože ideologii nahrazuje mentalita. Mentality jsou více emocionální než racionální a nejsou tak orientované na budoucnost jako utopistické ideologie. Typickou charakteristikou je také absence politické mobilizace po celou dobu existence režimu. Výjimka tvoří pouze počáteční fáze existence některých autoritářských režimů, během kterých může existovat značná a velmi intenzivní (ale také řízená a kontrolovaná) účast veřejnosti. Výkonná moc je v rukou vůdce nebo příležitostně malé skupiny (například vojenská junta). Vůdce vykonává moc uvnitř formálně špatně vymezených mantinelů, které jsou ale ve skutečnosti velmi dobře předvídatelných limitů. Tím se rozumí, že vůdci se zdají být absolutističtí, ale ve skutečnosti je tato síla uplatňována spíše v předvídatelných mezích (Brooker 2009: 21– 22).

Kromě definice autoritarismu se Linz také zaměřil na typologii autoritářských režimů a vytvořil sedm základních typů autoritářských režimů.

1) Byrokraticko-militaristické režimy jsou takové režimy, ve kterých je koalice převážně, ale ne výlučně kontrolována armádními důstojníky nebo byrokraty. Vládnoucí skupina kontroluje a vylučuje nebo naopak zahrnuje jiné skupiny bez ohledu na konkrétní ideologii. Působí tak pragmaticky v mezích své byrokratické mentality. Nesnaží se ani o vytvoření masové politické strany, která by měla dominantní roli. Nejčastěji vytváří oficiální vládu, která má tendenci snižovat participaci obyvatelstva na politickém životě. V ojedinělých případech umožňuje také existenci politického pluralismu, ale pouze má-li jistotu, že volby nebudou svobodné. Z toho důvodu se snaží volby manipulovat či vytvářet nátlak (Linz 2000: 184).

2) Organicko-etatistické režimy. V tomto typu režimu je společnost kontrolována prostřednictvím organických struktur. Režim odmítá jakékoli předpoklady liberální demokracie nebo třídního boje. Namísto toho poskytuje institucionální rámec pro reprezentaci různorodosti zájmů v moderní nebo modernizující se společnosti. Snaží se o kontrolu společnosti prostřednictvím sociálních skupin, do kterých se společnost zařazuje a sdružuje. Cílem je vytvoření institucionalizovaných organických struktur. Korporace

podstatě slouží jako náhrada politického pluralismu a různé korporace reprezentují různé zájmové skupiny a toho využívá vládnoucí politická strana (Linz 2000: 208– 209).

3) Mobilizační autoritářské režimy. Tyto režimy jsou spojeny s politickými systémy, jež mají kratší či delší zkušenost s demokratickým zřízením a jeho selháním, protože demokratické zřízení nebylo schopné řešit základní sociální problémy. Tato neschopnost vedla k vysoké míře mobilizace společnosti a k pádu nefunkční demokracie. V tomto režimu je také vysoká touha společnosti participovat na vládnutí (Linz 2000: 217– 227).

4) Postkoloniální mobilizační režimy se nachází v zemích, kde došlo ke svržení stávajícího koloniálního režimu po boji s národněosvobozeneckou skupinou. V první fázi můžeme v tomto režimu pozorovat vysokou míru mobilizace obyvatelstva, která režimu zajišťuje podporu. Národněosvobozenecká skupina vytváří dominantní politickou stranu, která je často transformována z rebelské skupiny, která bojovala za nezávislost na koloniální mocnosti. Většinou se nestává totalitní stranou, ale transformuje se do jednoho z komponentů politické moci (Linz 2000: 227– 233).

5) Rasové a etnické demokracie. Tento typ režimu je typický tím, že politická moc je koncentrována v rukou určité rasové skupiny, která ale většinou tvoří menšinu. Ostatní etnika jsou z politického života vyloučena. Vládnoucí menšina jim vládne autoritativně a také za použití násilí (Linz 2000: 233– 240).

6) Defektní a pretotalitní demokracie jsou režimy, u kterých ještě nenastalo to, že se staly totalitními. Směřují k totalitarismu, ale nespĺňují jeho definiční znaky. Pretotalitní demokracie směřuje k autoritarismu a defektní demokracie ustrnula na cestě k autoritarismu (Linz 2000: 244).

7) Posttotalitní autoritářské režimy. V takovýchto režimech je moc v rukou vládnoucí strany, která svou moc zatím ještě neztratila, ale nevzdává se stále moci. Typickým příkladem je Sovětský svaz a státy východního blok po smrti Stalina (Linz 2000: 245).

1.2 Totalitarismus

Totalitarismus je značně složitý fenomén, který je spojován především se 20. stoletím, ve kterém se objevily nedemokratické režimy v Sovětském svazu a v nacistickém Německu. Někteří badatelé se naopak domnívají, že pojem totalitarismus nesouvisí pouze s dějinami 20. století, ale tvrdí, že totalitní režimy se mohou objevit v každé epoše lidstva, protože totalitní rysy jsou obsaženy v lidské povaze či počínání společenského člověka ve všech historicky známých společenstvích (Dvořáková, Kunc 1994: 38).

Mezi zástupce takzvané primordially totalitarismu patří zejména Edward H. Carr, Karl R. Popper a Jacob L. Talmon. Ti tvrdí, že totalitarismus se může objevit v každé epoše lidstva. Dle názoru Carra jsou k hodnocení totalitarismu směrodatné totalitní myšlenky a snahy bez ohledu na historické období. Carr říká, že totalitarismus existoval a existovat bude, protože je výsledkem snahy vlád, jednotlivců, církví o získání monopolu na pravdu a kontrolu společnosti (Sartori 1993: 197). Jacob Talmon tvrdí, že totalitní myšlení je nedělitelnou součástí západní kultury. Talmon je tvůrcem konceptu takzvané totalitní demokracie, kterou staví jako protiklad liberální demokracie. Jako příklad totalitní demokracie uvádí jakobínskou diktaturu ve Francii. Totalitní demokracie se vyznačuje tím, že svoboda je chápána jako kolektivní snaha o dosažení kolektivních cílů a vydávaná rozhodnutí vládců se stávají kolektivní pravdou (Talmon 1998: 15). Popper se zabýval, mimo jiné, také Platónem a identifikoval prvky totalitního režimu v jeho výkladu o ideálním státu (Popper 1994: 388).

Naopak modernisté jako Arendt, Sartori nebo Linz sice nepopírají skutečnost, že v historii lidstva byli vládcí, kteří chtěli nastolit neomezenou moc, ale tvrdí, že totalitarismus je projev a výraz výhradně moderní masové společnosti. Protože díky tomu, že moderní masová společnost postrádá vnitřní vazby, třídní struktury, její členové žijí izolované životy, mohou vládcové získat a použít potřebné technologické nástroje k jejímu ovládnutí. Modernisté říkají, že na totalitarismus se musí nahlížet jako na politický režim a ne jako na totalitní myšlení (Balík, Kubát 2012: 24, Sartori 1993: 194-196).

Z důvodu zaměření této práce se přikláníme k názoru, že totalitarismus je pojem výhradně spojený s moderní společností. Jak definovat totalitarismus? Z výše zmíněného vidíme, že již samotné časové zařazení pojmu je složité, proto i samotná definice vyvolává mezi politology diskuzi. Sartori tvrdí, že totalitarismus je nový název něčeho, co doposud nebylo pojmenováno, a proto ho nelze využít pro historicky starší režimy. Sartori odmítá tezi, že by totalitní myšlení bylo dostatečným znakem totalitarismu. Domnívá se, že totalitarismus lze definovat přesně jen za té podmínky, že pojem bude používán striktně pro nový fenomén. Totalitarismus je v podstatě ideologizace politiky, která svým způsobem odpovídá náboženství. Je to vše pronikající politické ovládnutí všeho, včetně mimo politického života. To je právě jeden z nejdůležitějších rysů, kterým se liší od jiných nedemokratických forem režimů. Sartori také zmiňuje, že totalitní moc nemá nic společného se stupněm použitého násilí nebo teroru, ale jejím charakteristickým znakem je trvalá možnost omezovat autonomní akce v celé společnosti (Říchová 2000: 160).

Totalitarismus se také pokusili definovat Carl J. Friedrich a Zbigniew Brzezinski,

kteří ve své práci vyšli z analýz nacistického a komunistického režimu. Pojímají totalitarismus jako moderní fenomén, který má základ ve starých autokraciích, ale v mnohém se od nich odlišuje. Jedná se o jistý druh autokracie v moderní masové společnosti, která má přístup ke komunikačním technologiím (Friedrich, Brzezinski 1965: 15-16). Definovali šest hlavních znaků totalitních režimů.

1) Prvním znakem je existence oficiální ideologie, kterou musejí přijmout a akceptovat všichni členové společnosti. Ideologie ospravedlňuje nárok vládnoucí skupiny na moc.

2) Veškerý politický život a také život společenský je ovládán jednou masovou politickou stranou, v jejímž čele stojí většinou jediný vůdce. Strana je hierarchicky organizována a je nadřizena státní byrokracii.

3) Vládce a strana mají absolutní monopol na kontrolu armády. Kontrola je prováděna přímo politickou stranou nebo nadřizovanou státní byrokracií.

4) Všechny prostředky masové komunikace (tisk, rozhlas, televize, knihy) jsou zcela kontrolovány. Strana provádí cenzuru a pomocí médií šíří svojí propagandu.

5) Existuje dokonalý systém fyzické a psychologické kontroly celé společnosti prostřednictvím tajné policie.

6) Hospodářství podléhá centrálnímu řízení a plánování. Veškerá ekonomika je kontrolována (Friedrich, Brzezinski 1965: 20-22).

Sartori vymezil pouze tři znaky totalitarismu, kterými jsou totální rozšíření a pronikání státu, ideologizace politiky v podobě politického náboženství a politické ovládnutí všech aspektů života. Sartori také podrobil zkoumání výše uvedené znaky od Friedricha a Brzezinského a dospěl k závěru, že centrálně řízená ekonomika nepatří mezi znaky, které určují charakter totalitního režimu (Říchová 2000: 162).

Linz vyšel z definičních znaků Friedricha a Brzezinského. Vymezil tři podmínky, jež musí systém splňovat, aby mohl být označen jako totalitní. První podmínkou je existence jediného centra moci. Nemusí být jednoduší, ale pluralismus všech existujících institucí odvozuje svou legitimitu z tohoto jediného centra. Druhou podmínkou je existence ideologie, která zcela ovládá a řídí život společnosti. Na základě existující ideologie vládnoucí skupiny odvozuje svůj mandát. A třetí podmínkou je masivní politická mobilizace. Občané jsou nuceni, aby se aktivně účastnili veřejného života (Balík, Kubát 2012: 38–39).

Na základě výše uvedených znaků totalitarismu můžeme uvést, že totality vznikají ve společnostech, které mají masový charakter. Masový charakter je deformován tak, aby jedinec byl pouze izolovaným prvkem, jenž je vykořeněn ze všech tradičních struktur. V totalitním státě existuje pouze jedna strana nebo hnutí, které řídí nejen politický život, ale i

život jako takový. V čele strany je většinou doslova zbožštělý vůdce. Celá společnost je kompletně podřízena ideologii, která vysvětluje společenskou realitu. Občané jsou nuceni k aktivní účasti na veřejném životě a celou společnost ovládá teror, který má podobu jak fyzickou, tak psychologickou (Balík, Kubát 2012: 42–43).

Nejen autoritarismus se dá dělit na více typů, také totalitarismus má mnoho různých typů. Uvedme alespoň typologii Wolfganga Uwe Fridricha, který dělí totalitní režimy dle míry teroru a typologii Wolfganga Merkela, který dělí totalitní režimy dle použité ideologie (Balík, Kubát 2012: 44).

Wolfgang Uwe Fridrich dělí totalitní režimy do třech kategorií.

1) Teroristické režimy. V takových režimech teror zaujímá přední místo mezi nástroji používanými k ovládnutí společnosti. Mezi teroristické režimy můžeme zařadit SSSR za Lenina a Stalina, Čínu během vlády Mao Ce Tunga, nacistické Německo, KLDR nebo Kambodžu během vlády Pol Pota.

2) Byrokratické režimy. V byrokratických režimech dochází k tomu, že vláda teroru je nahrazena panstvím nomenklaturních kádřů. Vládnoucí nomenklatura je buď přímo totožná se stranickou strukturou, nebo pracuje pod její kontrolou. Režim nepracuje racionálně, protože veškerou činnost podřizuje ideologii. Příkladem byrokratického režimu mohou být komunistické režimy východního bloku po smrti Stalina nebo Čína po smrti Mao Ce Tunga do současnosti.

3) Teokratické totalitní režimy. Režimy tohoto typu jsou spojeny zejména s islámským fundamentalismem. Dle šíitské verze islámu je vybudován stát pod vedením následníků proroka a imánů, kteří mají za cíl prosadit islámskou morálku jako základ společnosti. Příkladem může být vláda ajatolláha Chomejního v Íránu (Balík, Kubát 2012: 44–45).

Wolfgang Merkel dělí totalitní režimy na základě ideologie. Jeho typologie také zahrnuje co největší počet nedemokratických režimů. Stejně jako Fridrich dělí totalitní režimy do třech kategorií.

1) Komunistické totalitní režimy, mezi které řadí SSSR za vlády Stalina, Čínu za Mao Ce Tunga, Pol Potovu Kambodžu, KLDR a Albánii za vlády Envera Hodži.

2) Fašistické totalitní režimy. Mezi ně řadí pouze německou Třetí říši v letech 1938-1939. Jedná se o skutečně dokonalý příklad naplnění požadavku monistického centra, teroristického uplatňování zákonů a totálního odmítání lidských a občanských práv.

3) Teokratické režimy. Stejně jako Fridrich i Merkel do této kategorie řadí islámské teokratické režimy, které čerpají svojí legitimitu z fundamentalistického výkladu náboženství. Jedná se o vládu osob, které ponížili náboženství na ideologii. Příkladem

nám může být Írán během vlády ajatolláha Chomejního nebo vláda Talibánu v Afghánistánu v letech 1997-2001 (Balík, Kubát 2012: 46–47).

1.3 Posttotalitarismus

Posttotalitarismus doplňuje původní Linzovo dělení nedemokratických režimů na autoritářské a totalitní. Původně Linz chápal posttotalitarismus jako jeden z typů autoritativních režimů, které následovaly po totalitní éře v dané zemi. Nicméně ho některé specifické rysy donutily k tomu, že svojí klasifikaci nedemokratických režimů přepracoval a vyčlenil posttotalitarismus jako samostatný typ nedemokratického režimu (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 51). Posttotalitarismus se pojí zejména se státy východního bloku po smrti Stalina v roce 1953. Po jeho smrti probíhala destalinizace a režimy ve východním bloku prošly jistými změnami. Ačkoliv byl v těchto zemích zachován monopol komunistické strany a neprosadil se politický pluralismus, objevily se zárodky nepolitického pluralismu a režimy také začaly tolerovat existenci šedé ekonomiky. Oficiální ideologie také v posttotalitním režimu nepozbývá platnosti (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 51-52).

Co se týče již výše zmíněného pluralismu, v posttotalitní společnosti existuje mnohem důležitější a komplexnější institucionální pluralismus. Na rozdíl od totalitarismu má posttotalitarismus obvykle mnohem výraznější stupeň sociálního pluralismu, což může vést až k zformování paralelní kultury. Ta se obvykle stává zdrojem síly pro vznikající demokratickou opozici. Avšak je důležité říci, že vůdce či vládnoucí strana neposkytuje žádnou legitimitu neoficiálnímu politickému pluralismu (Linz, Stepan 1996: 46).

V takzvaném zralém posttotalitarismu také koexistuje centrálně plánovaná ekonomika se vznikajícím soukromým sektorem, který se formuje zejména v zemědělství, službách a obchodu (Linz, Stepan 1996: 43). Co se týče vlády, tak opět můžeme identifikovat viditelné rozdíly mezi totalitarismem, autoritarismem a posttotalitarismem. Totalitní vedení není v žádném případě omezeno zákony a je velmi často charismatické. Naopak autoritářské vedení se vyznačuje politickým systémem, ve kterém vůdce nebo malá skupina vykonává moc ve formálně špatně definovaných, ale ve skutečnosti docela dobře předvídatelných normách. Stejně tak jako u totalitních režimů je posttotalitní vláda v rukou revolučního hnutí nebo strany, ale posttotalitní vůdci mají tendenci být více byrokratičtí než charismatičtí. Posttotalitní vedení je výhradně rekrutováno z členů vládnoucí strany. Ve vyspělých posttotalitních režimech můžeme být svědky toho, že se kompetence občanů zvyšují, ale stále rozhodujícím faktorem věrnost straně, než dovednosti (Linz, Stepan 1996: 46–47). Ideologie, která je schválená státem, je nejen

součástí posttotalitní společnosti a politiky, ale také součástí sociální reality. Nicméně probíhá relativní deideologizace a míra víry občanů v utopickou ideologii, která je základem legitimacy režimu, klesá. Ideologie se postupně vyprazdňuje a společnost ani vláda je přestávají věřit (Linz, Stepan 1996: 49).

V kapitole o nedemokratických režimech jsme nejprve definovali pojem politický režim. Politický režim můžeme chápat jako normativní subsystém politického systému, který v nejširším chápání obsahuje všechny hodnoty a systémové principy, strukturu autorit, formální a neformální pravidla politické hry a z nich vyplývající subjekty politiky. V souvislosti s nedemokratickými režimy byla představena dvě kritéria, podle kterých lze jednotlivé typy nedemokratických režimů lišit.

Autoritarismus je politický režim s omezeným politickým pluralismem, s neexistující ideologií, ale s výraznou mentalitou. Avšak postrádá politickou mobilizaci s výjimkou určitých etap vývoje. Autoritářský vůdce disponuje mocí, která má formálně nejasně vymezené, ale předvídatelné hranice. Mezi základní rysy autoritářských režimů patří omezený pluralismus, absence ideologie, kterou nahrazuje výrazná mentalita, absence politické mobilizace a předvídatelné hranice moci. Představeny bylo také sedm základních typů autoritářských režimů dle Linze. Linz dělí autoritářské režimy na byrokraticko-militaristické, organicko-etatistické, mobilizační, postkoloniální mobilizační, rasové a etnické demokracie, defektní a posttotalitní demokracie a posttotalitní autoritářské režimy.

V kapitole jsme se zabývali totalitarismem, což je složitý fenomén, který někteří výzkumníci spojují pouze se 20. stoletím a jiní tvrdí, že totalitní režimy se mohou objevit v každé epoše lidstva. Představeny byly definice totalitarismu od Sartoriho, Friedricha a Brzezinskiho a Linze. Linz při své definici totalitarismu vyšel právě z Friedricha a Brzezinskiho, kteří identifikovali 6 znaků totalitarismu. Každý totalitní režim má oficiální ideologii, veškerý politický a společenský život je ovládán masovou politickou stranou v čele s vůdcem, vůdce a jeho strana mají absolutní monopol na kontrolu armády, kontrolují prostředky masové komunikace, které jsou cenzurovány a využívány pro propagandu. V totalitním režimu existuje dokonalý systém fyzické a psychologické kontroly, který je v režii tajné policie. Hospodářství je centrálně plánováno a řízeno. Linz jejich definici doplnil o tři podmínky, kterými jsou existence jediného centra moci, existence ideologie, která zcela ovládá a řídí život společnosti a masivní politická mobilizace. Stejně tak jako autoritarismus, také totalitarismus má mnoho typů. Představili jsme typologii od Friedricha a Merkela. Friedrich dělí totalitní režimy dle míry teroru na teroristické, byrokratické a

teokratické. Merkel vyšel při vytváření své typologie z ideologií a dělí režimy na komunistické, fašistické a teokratické.

V kapitole jsme se také zmínili o posttotalitarismu, který představil Linz, čímž doplnil klasické dělení nedemokratických režimů na autoritářské a totalitní. Posttotalitarismus spojuje Linz zejména se státy východního bloku po smrti Stalina. V těchto státech byl sice zachován monopol komunistické strany a neprosadil se politický pluralismus, ale objevily se zárodky nepolitického pluralismu, vláda tolerovala šedou ekonomiku. Výrazně se prosadil sociální pluralismus, čímž vznikla paralelní kultura. V takzvaném zralém posttotalitarismu již koexistuje centrálně plánované hospodářství se vznikajícím soukromým sektorem. Vláda také zvyšuje kompetence občanů a postupně se vyprazdňuje ideologie.

2. Sultanismus

V politické vědě pojem sultanismus nejvíce proslavil politolog Juan J. Linz. Nicméně Linz nebyl tím, kdo tento pojem zavedl. S pojmem sultanismus jako první pracoval německý sociolog Max Weber a později ho přijal právě Linz, protože během zkoumání nedemokratických režimů zjistil, že nestačí pouze dichotomie autoritarismus a totalitarismus (Chehabi, Linz 1998: 4). Samotná Linzova teorie sultanismu vznikla v 70. letech 20. století. A mnoho badatelů ji úspěšně aplikovalo na existující režimy všude ve světě. Například Sidel a Thompsen aplikovali teorii sultanismu na Filipíny během vlády Marose, Young a Turner na Zair za Mobutu a Chehabi zařadil mezi sultanistické režimy Írán za vlády Páhlavího (Chehabi, Linz 1998: 5).

Jak již bylo zmíněno, samotný pojem zavedl Max Weber. Weber pojímal sultanismus jako extrémní formu patrimonialismu. Patrimonialismus je způsob vlády tradiční patrimonální autority. Moc této autority je založena na síti klientelismu a je vykonávána svévolně, pouze v zájmu vládce nebo jeho rodiny a nejbližších společníků (Weber 1978: 231-232). Tato Weberova koncepce se neujala a později pojem převzal Linz, který sultanismus použil poprvé při komparaci režimů, které do té doby byly řazeny do kategorie autoritářských. Díky komparaci režimů Francisca Franca ve Španělsku a Rafaela Trujilla v Dominikánské republice Linz zjistil, že Trujillův režim vykazuje významné rozdíly ve vládcově způsobu vládnutí, a proto bylo nutné zavést další specifický nedemokratický režim (Linz 2000: 173). Předtím, než se budeme zabývat typickými znaky sultanismu, musíme zmínit, že na světě neexistuje režim, který by vykazoval všechny charakteristiky typické pro sultanismus (Chehabi, Linz 1998: 9). Proto je vhodnější hovořit spíše o sultanistických tendencích. Ty nám mohou ukazovat vývoj, který směřuje k ideálu.

Sultanistické tendence mohou být slabší nebo silnější a existují také s dalšími aspekty vládnutí. Často jsou sultanistické tendence přítomny i v nesultanistických režimech (Chehabi, Linz 1998: 9). Sultanismus vykazuje specifické znaky, které ho odlišují od ostatních autoritářských režimů. Ideální typ sultanistického režimu je založen na osobním vládnutí, ale loajalita k vládcovi není založena na ideologii, ani na jedinečném osobním poslání vládce nebo jeho charismatických schopnostech, ale je založena na směsici strachu a odměn pro vládcovy společníky. Vládce vykonává svou vládu zcela bez omezení, protože není zatížen žádnými pravidly nebo závazky vůči ideologii nebo hodnotovému systému. Jakékoliv závazné normy a vztahy jsou neustále podvráceny svévolnými osobními rozhodnutími vládce. Korupce se proto vyskytuje na všech úrovních

společnosti. Blízcí spolupracovníci vládců nejsou kariérními odborníky, kteří by byli vybíráni na základě více či méně univerzálních kritérií, ale jsou vybíráni přímo vládcem. Velmi často mezi nimi můžeme najít členy rodiny, přátele, obchodní partnery nebo osoby, kteří jsou přímo zapojeni v udržování režimu. Jejich pozice je odvozena od jejich odevzdání se vládcovi. Vládce a jeho společníci nerepresentují žádnou třídu ani zájmy společnosti. Pro režim je také charakteristická slabost tradiční právní legitimacy a nedostatek ideologického ospravedlnění (Chehabi, Linz 1998: 7).

Jak již bylo zmíněno výše, uvedená definice se týká ideálního typu sultanistického režimu. Existující režimy se proto tomuto ideálnímu typu pouze přibližují. Žádný režim dokonale nezapadá do této definice. Nicméně můžeme nalézt mnoho režimů, které se přibližují ideálnímu typu všude ve světě (Chehabi, Linz 1998: 8). Linz a Chehabi také pokládají sultanismus za režim evoluční. To znamená, že režimy, které označujeme za sultanistické, jimi vždy nebyly, ale v určité fázi svého vývoje se sultanistickými staly (Chehabi, Linz 1998: 9).

Mezi sultanistické režimy můžeme řadit například režim Rafaela Trujilla v Dominikánské republice, Haiti během vlády Jeana-Clauda Duvaliera, Batistatovu Kubu, vládu rodiny Somozových v Nikaragui, režim Muhammada Rezi Šáha Pahlavího v Íránu, Noriegův režim v Panamě (Chehabi, Linz 1998: 8). V Evropě lze nalézt sultanistický režim během komunistické vlády Nicolae Ceaușesca v Rumunsku a sultanistické tendence vykazují také KLRD.

V Africe je možné nalézt režimy, které se dají označit jako sultanistické, nicméně u Afriky narážíme na problém s terminologií. Ve většině zemí Afriky je personalismus přítomný, ale v mnoha různých variantách a afrikanisté mají problém s jednotným popisem. Například Richard Sandbrook označuje naprostou většinu afrických režimů jako režimy sultanistické. Jackson a Rosberg dělí vládců na prince, autokraty, tyrany a proroky. Michael Bratton a Nicolas van de Walle označují skoro všechny režimy jako neopatrimoniální, které dále dělí na personální diktatury, plebiscitní systémy jedné strany, vojenské oligarchie a konkurenční systémy jedné strany. Avšak pokud pomineme tento afrikanistický pojmový chaos, jsme schopni v Africe identifikovat několik příkladů sultanismu jako režim Jeana Bedela Bokassy ve Středoafričské republice, vládu Mobutu Sese Seka v Zairu, režim Idiho Amina v Ugandě a Rovníkovou Guineu za vlády Maciase Nguemy (Chehabi, Linz 1998: 9).

Jak je patrné z příkladů zemí, které se nejvíce přibližují ideálnímu typu sultanistického režimu, jedná se o země, které jsou hospodářsky málo rozvinuté. To je dáno tím, že

sultanistické režimy jsou závislé na ekonomické situaci země a z tohoto důvodu není pravděpodobný vznik takového typu režimu ve vyspělých průmyslových společnostech. Podle Linze jsou málo rozvinuté ekonomiky s dominantním agrárním sektorem náchylnější ke vzniku sultanického režimu, protože venkovské obyvatelstvo nemá dostatek vzdělání a jeho chudoba vede k tomu, že není schopno se politicky mobilizovat a zůstává v pasivním podřízení vůči režimu (Linz 2000: 153). Ideální pro ekonomické fungování režimu je existence snadno využitelných zdrojů, jejichž produkce je v rukou několika málo podniků a ty právě poskytují finanční zdroje režimu (Linz 2000: 154).

Výše jsme stručně charakterizovali sultanismus z pohledu Juana Linze. Abychom se mohli věnovat analýze režimu v Eritrei, je nutné detailně představit znaky sultanismu, které nám poté poslouží jako teoretické východisko pro analytickou část práce.

Samotný přechod k sultanistickému režimu bývá postupný. Budoucí vládce se dostává k moci za pomoci a podpory různých sociálních skupin, které jsou často definovány na etnickém základě. Takovým způsobem se k moci dostal například Batista na Kubě nebo Somoza v Nikaragui, kteří získali podporu od znevýhodněné mestické a mulatské menšiny. Avšak díky tomu, že se režim postupně stává sultanistickým, ztrácí vládce podporu sociálních skupin a začíná se spoléhat na systém strachu a odměn. Z toho také vyplývá, že sultanistické režimy disponují pouze úzkou sociální základnou (Chehabi, Linz 1998: 19).

Vládcovým motivem je hlavně zisk pro jeho vlastní osobu a jeho společníky a také udržení si vlastní pozice. Společníci jsou mu oddaní, protože systém je založen na kombinaci rozdělování bohatství, nad kterým má vládce výhradní moc. Tím, že vládce zasahuje do struktur státu, získává finanční zdroje, které dále přerozděluje, aby si udržel moc. Díky tomu se vytváří korupce na všech úrovních společnosti (Chehabi, Linz 1998: 22).

Vládce má též snahu udržovat atmosféru strachu a nedůvěry mezi jednotlivými státními institucemi. Také armádu a díky tomu získává větší kontrolu nad společností. S posilováním armády také souvisí další zajímavý rys sultanistických režimů. Vládcům se obávají vojenského puče, a proto se mu snaží předcházet tím, že podporují nevraživost v armádě. Často dochází k tomu, že armádní velitelé podávají hlášení přímo vládci. Díky tomu se vytváří atmosféra vzájemné nedůvěry, která často vede i ke špionáži, kterou vládci sami podporují. Armáda se proto stává soukromým instrumentem vládcovy moci. Například ani povyšování se nezakládá na profesních kritériích. Například Bokassa jmenoval podporučíka Bozizeho generálem vzdušných sil poté, co dal facku Francouzovi,

který jednal s Bokassou bez respektu. Často vládcí vytvářejí soukromé polovojské milice, které jim slouží jako ochranka před vojenským pučem (Chehabi, Linz 1998: 10–12).

Sultanistické režimy neskrývají svoji vysoce personalizovanou povahu vlády, která se projevuje zejména budováním výrazného kultu osobnosti a tendencí k vytváření dynastií. Vládcí často postrádají charisma a jsou si tohoto faktu vědomi, proto se snaží budovat kult osobnosti. Dalším důvodem pro vytváření kultu osobnosti může být fakt, že vládcí často pocházejí z velmi skromných poměrů, nemají vzdělání a nejsou součástí elit. Idi Amin, Jean Bédél Bokassa i Macías Nguema měli tradičně nízký společenský status a toto jejich etnické a socioekonomické pozadí zcela jistě ovlivnilo jejich chování během vlády. Sultanističtí vládcí si vymýšlejí pro sebe různé tituly. Například Joseph- Désiré Mobutu si změnil své jméno na Mobutu Sese Seko Kuku Ngbendu Wa Za Banga a mezi lidmi byl, označován jako Spasitel. Bokassa si udělil titul císaře, Idi Amin se jmenoval polním maršálem a vymyslel si titul CBE, což znamenal dobyvatel Britského impéria. K dokonalosti posedlost vlastní osobou přivedl Macías Nguema z Rovníkové Guiney, který veřejně deklaroval své božství (Chehabi, Linz 1998: 14).

Kult osoby nejen zanechává stopy v podobě všemožných titulů, ale má také geografické stopy, protože vládcí po sobě rádi pojmenovávají města nebo přírodní úkazy. Například v Dominikánské republice přejmenovali město Santo Domingo na Ciudad Trujillo, na Haiti bylo přejmenováno město Cabaret na Duvalierville. V Ugandě bylo Edwardovo jezero přejmenováno na jezero Idiho Amina. V Rovníkové Guineji přejmenoval Macías Nguema ostrov Fernando Póo na ostrov Macíase Nguemy (Chehabi, Linz 1998: 15).

Sultanistické režimy mají tendenci k vytváření dynastií. U naprosté většiny sultanistických režimů platí, že členové rodiny mají prominentní roli (Hartlyn 1998: 97). Důvod je prostý. Vládce důvěřuje pouze své rodině. Například na Haiti a v Nikaragui byla děděna prezidentská funkce a členové rodin v Nikaragui a Dominikánské republice měli vysoké armádní posty. V některých zemích hrají důležitou roli také manželky vládců. Na Filipínách Imelda Marcos držela několik vládních postů a stala se starostkou jednoho distriktu Manily. V Rovníkové Guinei hrály důležitou roli nejen rodinné vazby, ale také vazby etnické. Všechny důležité posty ve státní administrativě byly obsazeny etnikem Esengui a navzdory faktu, že byl Macías Nguema popraven svým synovcem, dynastie přetrvává do dnešních dnů. Nejdále ovšem zašel Jean Bédél Bokassa, který úplně zrušil republiku, založil monarchii a jmenoval se císařem v roce 1976 a v roce 1977 se nechal korunovat (Chehabi, Linz 1998: 15–16).

Sultanistické režimy většinou postrádají ideologii. Na rozdíl od totalitních režimů, kde je ideologie jedním z hlavních rysů režimu. Nicméně sultanističtí vládcí mají snahu režim ideologicky legitimizovat, a proto vytvářejí zcela unikátní ideologie, které z velké části reflektují právě personalismus. Ideologie často v názvu nese jméno vládce. Sultanistická ideologie často čerpá z historie národa a oslavuje jeho starobylou slávu a snaží se národ odlišit od svých sousedů a to jak etnicky, tak i rasově. Například Mobutova státní ideologie se nazývala *mobutismus* a texty, ze kterých *mobutismus* čerpá, vyšly v knize *Les grands textes du Mobutisme*. Mobutu ve své ideologii kladl velký důraz na africkou autenticitu. Sám si změnil nejen své jméno, ale také přejmenoval Kongo na Zair. V Rovnické Guinei Macías Ngumea pojal návrat k africkým kořenům tak, že zbavil zemi západních vlivů a dokonce také moderní medicíny (Chehabi, Linz 1998: 14).

V případě, že vládcí vytvářejí politickou stranu, tak často v jejím názvu reflektují propojení vládce se stranou. Příkladem může být zairská strana *Movement Populaire de la Révolution* nebo středoafriická strana *Movement pour l'Evolution Sociale en Afrique Noire*. V uvedených názvech stran si můžeme všimnout, že pracují s termíny jako revoluční nebo evoluční, nicméně Linz podotýká, že revoluční kvality takovýchto stran jsou stejné, jako je charisma vládce - pouze deklaratorní. Musíme si také uvědomit fakt, že strana nenaplňuje svojí roli, protože tím by popírala samotnou podstatu sultanistického režimu, což je vláda jediného vládce (Chehabi, Linz 1998: 13).

Sultanistické režimy často mají ústavu, která je převzata z předchozích demokratických režimů (Chehabi, Linz 1998: 17). Existence ústavy má hlavně plnit roli důkazu legitimacy vlády nejen pro obyvatele země, ale také v očích ostatních států. Vládcí se snaží o zachování nebo vytvoření obrazu ústavnosti, ale ústavnost je pouze iluzorní. Hlavním důvodem pro ústavní iluzi je častá závislost režimu na cizí mocnosti. To se týká zejména režimů v Latinské Americe, které byly závislé na USA (Chehabi, Linz 1998: 18–19). Ve skutečnosti mají veškeré instituce omezenou moc. Vládcé a jeho společníci zasahují do struktur institucí a ignorují vnitřní normy, které sice existují, ale nemají žádnou faktickou závaznost (Chehabi, Linz 1998: 11). Dochází k centralizaci moci do rukou vládce a režim splývá se státem. Státní sféra je osobní doménou vládce (Chehabi, Linz 1998: 10).

Vládcí organizují volby a tím alespoň navenek udržují dojem multistranického systému. Nikdy se však nestane, aby zvítězila jiná strana, než strana vládní, která je přímo podřízená vládcí. Poražená opozice nemá během voleb a ani po jejich skončení garantovanou bezpečnost nebo jakoukoliv institucionální roli. Samozřejmostí také bývá porušování volebních práv opozice. Volby jsou manipulovány různými způsoby, například

Batista na Kubě zorganizoval prezidentské volby v roce 1954, ale podmínky byly stanoveny tak, že jediný člověk, který mohl kandidovat, byl on sám. Vládci využívají plebiscit, čímž se snaží o potvrzení své demokratické legitimacy, ale opět se jedná jen o součást zcela iluzorní demokracie. Pro vládce to však znamená potvrzení toho, že je charismatický vůdce, který vládne díky své popularitě mezi lidem (Chehabi, Linz 1998: 18–19). Vládce také často nezastává nejvyšší pozici, která dle ústavy poskytuje nejvyšší moc (Chehabi, Linz 1998: 17).

Osobní vláda vládce zpravidla škodí ekonomice země. Ačkoliv některé sultanistické režimy vykazují ekonomický růst z dlouhodobého hlediska osobní vláda a všudy přítomná korupce negativně ovlivňují ekonomický rozvoj země. O negativním působení sultanismu na ekonomiku země hovořil již Max Weber ve své analýze ekonomie patriomonalismu. Weber říká, že v patriomonalismu existuje široký prostor pro skutečnou svévoli a čistě osobní zájmy vládce a jeho vlády, díky čemuž se otvírá prostor pro různé úplatky a všeobecně rozšířenou korupci. Patriomonální režimy jsou na rozdíl od sultanistických omezeny tradicí.

V sultanistických režimech je rozsah korupce a svévole vládce mnohem rozsáhlejší. Vládce chápe stát jako soukromé vlastnictví. Postupně se smazává hranice mezi státní podkladnou a soukromým bohatstvím panovníka. Vládce, jeho rodina a stoupenci si zcela svobodně přivlastňují veřejné statky, zakládají monopoly apod. Takový „kleptokratický“ stát funguje na základě kontroly nad základními službami, monopolním vlastnictvím důležitých surovin, provizí ze smluv, ale také z prostého zabavení majetku. Monopolní vlastnictví může mít dvě formy. Prvním formou je monopol nad státem vlastněnými podniky. Například ve Středoafričské republice stát držel monopol na podniky, které těžily diamanty. Druhou formou jsou monopoly, které zakládají sami vládci jakožto soukromé osoby. Příkladem může být Batistův monopol na loterie na Kubě nebo monopol císařovny Catherine na prodej školních uniforem ve Středoafričské republice. Vládci podstatně zasahují do fungování ekonomiky, čímž se porušuje tržní ekonomika (Chehabi, Linz 1998: 20).

Jak jsme již uvedli, prvním, kdo pracoval s pojmem sultanismus byl Max Weber, který sultanismus pojímal jako extrémní formu patriomonalismu. Linz vyšel z Weberovy teorie a v 70. letech 20. století zpracoval vlastní teorii sultanismu. Dle Linze vykazují sultanistické režimy specifické znaky, které je odlišují od ostatních autoritářských režimů. Sultanistická vláda je založena výhradně na osobním vládnutí vládce. Loajalita k vládci se nezakládá na ideologii nebo jeho charismatických schopnostech, ale je vynucována na

základě směsice strachu a odměn. Vládce vládne zcela bez omezení, neplatí pro něj žádná pravidla. Korupce prostupuje celou společnost a všechny normy a vztahy ve státě jsou podvraceny svévolnými rozhodnutími vládce. Vládce spolupracuje zejména se svými rodinnými příslušníky, obchodníky partnery nebo loajálními spolupracovníky, kteří jsou mu bezvýhradně oddáni. Vládce a jeho nejbližší okolí nerepresentují žádnou třídu ani zájmy společnosti.

Na základě popisu sultanistického režimu sme schopni identifikovat základní znaky, které použijeme pro naší analytickou část. Charakteristickými znaky sultanistického režimu pro tuto práci jsou: 1) kult osobnosti, 2) neomezená moc vládce, 3) neexistence ideologie, 4) slabá míra institucionalizace, 5) dynastické tendence, 6) svévolné vládnutí a atmosféra strachu, 7) iluze ústavnosti a voleb a 8) korupce a nepotismus. V analytické části práce budou tyto znaky konfrontovány s realitou eritrejského režimu.

3. Eritrejská historie

Eritrea je zemí nacházející se ve východní Africe, která sousedí s Etiopií, Súdánem a Džibutskem. Hlavním městem je Asmara. Jedná se o relativně mladý stát. Nezávislost získala v roce 1993 poté, co si vymohla nezávislost na Etiopii. Celkem má země 177 600 km² a leží u strategicky důležitého Rudého moře, kterým vedou vytížené námořní trasy. V Eritree žije 5 970 646 obyvatel (k červenci 2018) a obyvatelstvo se skládá z devíti etnických skupin. Nejpočetnějšími etniky jsou Tigrajci (55 %) a Tigrejci (30 %). Dalšími etniky jsou Saho (4 %), Kunama (2 %), Rashaida (2 %), Bilen (2 %) a další (Afarové, Beni Amir, Nera). Eritrea má celkem tři oficiální jazyky tigrajštinu, arabštinu a angličtinu. Dominantními náboženstvími jsou islám a křesťanství (protestantské a také katolické) (CIA 2018). Křesťané jsou převážně zemědělci a sdílejí jazyk, náboženství a tradice s Tigrajci žijícími v Etiopii. Naopak muslimští pastevci s nimi nemají mnoho společného, protože mají více společných rysů se Súdánci, Saudskými Araby či Jemenci (Plaut 2016: 6).

Eritrea je velmi chudá země. Dle Human Development Indexu, který se zabývá lidským rozvojem, se Eritrea umístila na 179 místě ze 189 hodnocených zemí. Hůře než Eritrea se umístily země jako Jižní Súdán, Středoafriická republika nebo Sierra Leone (HDR 2018). Předtím než se budeme zabývat analýzou eritrejského režimu, je nezbytné zmínit nelehkou historii země s důrazem na 2. polovinu 20. století. Historie Eritree je úzce spojená s historií sousední Etiopie, protože Eritrea byla součástí Etiopie dlouhou dobu své existence (Modl 2005: 84). Moderní historii Eritrey bychom mohli rozdělit do 5 období, kterými jsou italská kolonizace (1886-1941), britská vojenská správa (1942-1952), federace s Etiopií (1952- 1960), boj za nezávislost (1961-1993) a éra nezávislosti (od roku 1993 do současnosti) (Plaut 2016: 7).

3.1 Italská kolonizace

Jak již bylo zmíněno výše, Etiopie měla na formování eritrejské historie velký vliv. Etiopské království mělo hlavní vliv především na severu země a v případě, že etiopští vládcí měli dostatek moci, byli schopni vládnout po celé Eritrei. Etiopie se od 10. století postupně rozvíjela a současně se Eritrea stala její desátou provincií. V čele provincie stál etiopský guvernér známý jako *Bahr Nagash* (Gascoigne 2016).

Od roku 1557 bylo pobřeží Eritree součástí tehdejší Otomanské říše, kterou postupně nahradil Egypt, a později bylo pobřeží využíváno Brity, kteří ho v roce 1868 využívali k útokům na Etiopii. V roce 1869 byl otevřen Suezský průplav, jehož strategický význam si uvědomovaly všechny mocnosti té doby. Otevřením průplavu se zvýšil zájem o eritrejské pobřeží a v roce 1869 italská společnost *Rubattino* získala část eritrejského pobřeží blízko městečka Assab. V roce 1882 byly državy společnosti *Rubattino* převedeny do vlastnictví italského státu a od roku 1885 se začaly italské jednotky usazovat na pobřeží Eritree. Na italskou aktivitu reagoval etiopský císař Menelik. Jeho původním záměrem bylo vytvořit s Italy alianci, ze které by profitovala právě především Etiopie. Za tímto účelem podepsal s Italy smlouvu z Učaly. Na jejím základě bylo akceptováno italské právo nejen na Eritreu, ale také na oblasti na severu Etiopie. Za tyto územní zisky poskytli Italové Menelikovi peníze a zbraně (30 000 mušket a 28 děl).

Smlouva z Učaly měla být původně dokument, který měl obě strany spojoval, ale namísto toho se z ní stal základ budoucího konfliktu. Problémem bylo to, že smlouva byla napsána jak v italštině, tak v amharštině a každá jazyková verze obsahovala jiný výklad. V amharské verzi bylo uvedeno, že v mezinárodních otázkách může etiopský císař využít italskou pomoc, ale naopak v italské verzi stálo, že italskou pomoc musí využít. Tím Italové v zásadě deklarovali, že Etiopie je italský protektorát. Z tohoto důvodu císař Menelik v roce 1893 smlouvu vypověděl, čímž vyprovokoval Italy k ozbrojenému konfliktu. Itálie spor prohrála a byla přinucena akceptovat nezávislost Etiopie. Mírovou dohodou mezi Menelikiem a Italy po bitvě u Adwy v roce 1896 byly vytyčeny hranice mezi Etiopií a Eritreou tak, jak je známe dnes (Gascoigne 2016, Mojdl 2005: 84).

Po uzavření míru s Etiopií začali Italové intenzivně Eritreu kolonizovat. Do Eritrei začaly mířit tisíce italských osadníků. Ve 30. letech 20. století Italové vybudovali síť silnic, dvě letiště, postupně se snažili zemi industrializovat. Díky tomu docházelo také ke sbližování lidí různého etnického původu a to mělo vliv na rapidní růst národního povědomí a zároveň vědomí rostoucích odlišností eritrejské a etiopské ekonomiky. Industrializující se Eritrea ostře kontrastovala s feudální Etiopií (Mojdl 2005: 85).

S nástupem Benita Mussoliniho a jeho fašistické vlády chtěli Italové rozšířit svoji přítomnost v rohu Afriky. Doposud poklidné soužití mezi Italy a Eritrejci bylo narušeno zavedením rasové segregace, kterou propagovala Mussoliniho vláda. Ta se začala projevat tím, že Eritrejci, kteří pracovali ve státní správě, mohli vykonávat jen nižší pozice. Zemědělská reforma se týkala jen italských farmářů a ne Eritrejců apod. (Mojdl 2005: 85).

Nástup Mussoliniho znamenal také mobilizaci Eritrejců do armády z důvodu italské invaze do Etiopie (Záhořík 2009: 145). V roce 1935 zahájili Italové z Eritrei do Etiopie invazi a po roce bojů dobyli Addis Abebu (Plaut 2016: 9). V roce 1941 tak vzniká Italská východní Afrika, jejíž součástí byly Eritrea, Etiopie a Somálsko. Protože Italové měli ve své správě také Libyi, rozhodli se Britové k intervenci ze strachu, že Italové zaberou také Súdán a tím obklíčí Egypt, čímž by Britové přišli o snadný přístup k Suezskému průplavu (Záhořík 2009: 145).

3.2 Britská vojenská správa

Díky britské intervenci v roce 1941 byla existence Italské východní Afriky ukončena. Správa Eritrei přešla díky rozhodnutí mezinárodního společenství pod Britskou vojenskou správou. Vojenská administrativa měla za úkol zbavit Eritreu italského ideologického dědictví, které se projevovalo zejména v oblasti vzdělávání (fašistická propaganda), ale také v každodenním životě, poznamenaném rasovými zákony z roku 1938. Už během války Britové slibovali jak Eritrejcům, tak Etiopanům osvobození a otázka nezávislosti se na mezinárodní scéně začala řešit již v polovině 40. let 20. století. Na přelomu 40. a 50. let můžeme sledovat počátky eritrejského nacionalismu (Záhořík 2012: 177).

V tomto období vznikaly také první eritrejské politické strany, které se dělily na základě náboženských linií. Muslimská liga prosazovala nezávislost Eritree a Křesťanská unionistická strana naopak zastávala spojení s Etiopií. Oficiálně byly politické strany legalizovány v roce 1947 (Plaut 2016: 10).

Po svržení Benita Mussoliniho v Itálii rozhodly Velká Británie, Francie, Sovětský svaz a Spojené státy, že se Eritrea stane britským protektorátem až do roku 1952 (Mojdl 2005: 85). Britové dostali za úkol zbavit Eritreu italské fašistické ideologie založené na rasismu vůči původním obyvatelům. Jejich správa byla úspěšná a během 40. let 20. století se začala vést diskuze o dalším eritrejském osudu. V roce 1949 se zrodilo několik návrhů, mezi kterými bylo rozdělení země, anexe, ale také osamostatnění. Británie navrhla rozdělení země na dvě části. Křesťanská část se měla stát součástí Etiopie a muslimská část se měla připojit k Súdánu. Sovětský svaz navrhoval vrátit Eritreu do správy Itálii, protože doufal, že v Itálii zvítězí ve volbách komunisté. Arabské státy prosazovaly eritrejskou nezávislost. Pozici USA formovaly vztahy s Etiopií. Již během války se etiopský císař snažil přesvědčit amerického prezidenta Roosevelta o nutnosti zachování etiopského přístupu k moři. USA chtěly, aby si Etiopie zachovala přístup k moři, protože by mohly získat námořní základnu u Rudého moře. Z tohoto důvodu v OSN prosazovaly, aby se

Eritrea stala součástí Etiopie. Do Eritree byla nakonec vyslána komise OSN, jenž rozhodla v roce 1952, že by Eritrea měla vstoupit do federace s Etiopií, ale měla by si zachovat autonomii v rámci federace. Eritrea se následně stala součástí Etiopie roku 1952 (Gascoigne 2016, Mojdí: 2005: 86).

3.3 Federace s Etiopií a boj za nezávislost

V rámci federace měli Eritrejci na starosti vnitřní záležitosti jako místní policii, výběr daní a místní správu. Dále si Eritrea uchovala svoji vlajku, hymnu a další znaky autonomie. V režii federální vlády byly zahraniční záležitosti, obrana, finance, obchod a doprava (Záhořík 2012: 246). V OSN ohledně připojení k Etiopii nepanovala úplná shoda. Některé státy jako Pákistán nebo Guatemala poukazovaly na možnost sporů o hranice nebo na vypuknutí válečného konfliktu (Plaut 2016: 11; Záhořík 2012: 178). Rozdíly mezi oběma zeměmi se projeví prakticky okamžitě. Eritrejci, kteří byli díky italské kolonizaci a později britské správě zvyklí na vyspělý politický život, ostře kontrastovali s Etiopany, kteří žili ve feudální, zastaralé a silně centralizované zemi. Proto se etiopský císař Haile Selassie snažil autonomii omezovat tím, že vládl prostřednictvím dekretů a unilaterálních rozhodnutí. Do Etiopie byl přesunut průmysl a tím skončil komparativní průmyslový náskok Eritree (Záhořík 2012: 246).

Právě proto se v Eritree postupně začalo formovat silnější hnutí odporu, jehož zárodky můžeme pozorovat již ve 40. letech. Signálem k ozbrojenému odporu bylo rozhodnutí o zrušení federace a začlenění Eritree do Etiopie v roce 1962. Postupně začalo docházet k výměně administrativního aparátu a k amharizaci země (Modl 2005: 86). V roce 1962 amharština nahradila tigrajštinu a arabštinu ve školácha na úřadech, což vyvolalo hromadnou emigraci z Eritrei (Klíma 2010: 365). Ignorování autonomního statutu, amharizace země a unilaterální rozhodnutí etiopského císaře vedly k formování organizovaného hnutí odporu proti etiopské nadvládě. V čele hnutí odporu stála z počátku Eritrean Liberation Front (ELF), jež vznikla v roce 1960 v čele s Idrísem Nawídem. Převážně muslimská ELF se musela velmi brzo vyrovnat s přijetím křesťanských bojovníků. Etnické a náboženské rozdíly uvnitř ELF vedly k polarizaci eritrejské politické scény a prakticky k neschopnosti koordinace postupu proti nepříteli. Neshody uvnitř ELF zapříčinily, že nespokojení jedinci z řad ELF ustanovili v roce 1977 Eritrean People's Liberation Front (EPLF) (Záhořík 2012: 179).

EPLF odmítlo etnické rozdíly a prosazovalo sekulární a socialistický stát. Spory mezi oběma hnutími vedly až k válce, která skončila v roce 1981 vítězstvím EPLF a vyhnáním ELF do Súdánu. Navzdory sporům mezi eritrejskými rebely se Etiopii nedařilo postupovat efektivně a dosáhnout plné pacifikace. Etiopská armáda byla nespokojená a zemi zasáhl hladomor, což vedlo ke všeobecné nespokojenosti s vládou císaře Haile Selassieho. V roce 1974 byl etiopský císař svržen a nahrazen vojenskou komisí Derg v čele s Mengistem Heile Mariamem. Převrat znamenal pro Eritreu zintenzivnění bojů, protože marxisticky orientovaná vláda Dergu získala podporu ze Sovětského svazu (Plaut 2016: 12).

Nicméně Etiopie neslavila úspěchy, naopak EPLF byla úspěšnější a v roce 1977 slavila se svými vojenskými operacemi úspěchy, když dobyla města Keren či Qarora. EPLF se podařilo mobilizovat eritrejské komunity žijící v USA a západní Evropě, díky čemuž získala množství finančních prostředků. Etiopský režim oslabilo rozhodnutí Sovětského svazu v čele s Gorbačovem o ukončení dodávek zbraní, čímž byly posíleny rebelující regiony (mimo námi zkoumanou Eritreu se jednalo o Tigráj a Oromii). Mengistu a Derg reagovali na situaci brutálně. Vyvolali řízený hladomor, protože zadržovali potravinovou pomoc do regionů ohrožených hladomorem v důsledku sucha v polovině 80. let. Konec podpory Sovětského svazu a všeobecná nespokojenost s brutální vládou Mengistu Haile Marima vedly k úspěchům EPLF a dalších hnutí. Eritrejský boj a až genocidní snahy Dergu vedly k podpoře silného pocitu kolektivní eritrejské sounáležitosti během 80. let (Plaut 2016: 15). V květnu 1991 EPLF v čele s Isaiem Afwerkim a další hnutí dobyla Asmaru a Addis Abebu (Záhořík 2012: 179–180).

3.4 Éra nezávislosti

V květnu 1991 bylo možné díky pádu Mengistu Haile Mariama ukončit válku. Moc v Eritree převzala EPLF v čele s Isaiasem Afwerkim. O samostatnosti Eritrei mělo rozhodnout referendum, které se konalo 23. až 25. 4. 1993. V referendu se 99,8 % obyvatel vyslovilo pro nezávislost, kterou Eritrea vyhlásila 24. 5. 1993. Jednalo se o první africký případ relativně klidného rozdělení, který uznala i poškozená strana. V květnu 1993 byla Eritrea přijata do OSN a v červnu 1993 se jejím prezidentem stal Isaias Afwerki. Došlo také k přejmenování EPLF na People's Front for Democracy and Justice (PFDJ), která se stala jedinou povolenou stranou (Klíma 2010: 444).

Po vyhlášení nezávislosti udržovala Eritrea velmi dobré vztahy s Etiopií. Mezi oběma zeměmi vzkvétal obchod, a dokonce došlo i ke zrušení cel. Avšak dobré vztahy

nevydržely dlouho, naopak se začaly zhoršovat v roce 1997, protože Eritrea zavedla vlastní měnu Nakfu. Po zavedení této měny chtěla Eritrea dále udržovat obchod s Etiopií na základě ideje, že eritrejská nakfa má stejnou hodnotu jako etiopský birr. Etiopie na tento návrh nechtěla přistoupit a trvala na tom, že všechny transakce budou probíhat v cizí měně. S tím naopak nesouhlasila Eritrea a napětí mezi oběma zeměmi se začalo stupňovat, až došlo k ozbrojenému incidentu a obě země byly od roku 1998 opět ve válečném stavu. Tento dva roky trvajícím zákopový konflikt byl ukončen mírovou smlouvou z Alžírska. Válka ani jedné straně nic nepřinesla a znamenala pouze utrpení civilního obyvatelstva (Gascoigne 2016).

Po vyhlášení nezávislosti Eritrejci očekávali zavedení demokratického zřízení a vládu práva. Ale již od počátku se zdálo být jasné, že demokratický režim v Eritrei zaveden nebude. Po vyhlášení nezávislosti si vládnoucí PFDJ dala za cíl přijmout ústavu. Za přijetí ústavy byla zodpovědná Eritrejská ústavní komise (CCE), která se měla být nezávislým tělesem. Avšak již během debat ohledně ústavy byly odlišné názory ignorovány nebo byly interpretovány tak, aby vyhovovaly PFDJ. Veškeré debaty ohledně etnických identit, práv menšin a etnik či náboženství byly omezeny. PFDJ argumentovala tím, že v Eritrei se nebude budovat žádný etnický federalismus, protože to je symbol Etiopie. Proto byla jakákoli debata o etnickém federalismu či jen o etnických identitách považována za politický zločin. Cílem PFDJ bylo vybudovat homogenní stát (Hedru 2003: 436).

Budoucí autoritářský režim se projevil také tím, že ostatním hnutím odporu a jeho představitelům bylo zakázáno se do Eritrei vrátit. Prezident Isaias to okomentoval tak, že západní model liberální demokracie není pro Eritreu vhodný. Vhodnější je podle něj systém založený na místních tradicích a zvycích (Hedru 2003: 437). Od vyhlášení nezávislosti vláda slibovala volby na celonárodní úrovni, které byly doposud dvakrát naplánovány, ale vždy byly bez vysvětlení zrušeny. Jediné volby, které jsou vládou povoleny, jsou místní volby. Je však znemožněno kandidovat neprověřeným a nenavrženým kandidátům PFDJ (Hedru 2003: 438).

Aby vláda získala kontrolu nad společností, byl v roce 1994 zřízen institut Národní služby. Absolvovat národní službu jsou povinni všichni občané Eritree od 18 do 40 let. Služba nespočívá pouze ve vojenské službě, ale také v práci na státem vedených rekonstrukčních programech, administrativě, firmách vedených státem. Oficiální délka služby je 18 měsíců, ale velmi často je služba prodlužována stále dokola (Hedru 2003: 438, Connel 2011). O důsledcích Národní služby na eritrejskou společnost bude dále hovořeno

v analytické části práce. Po válce s Etiopií se začal stupňovat represivní a izolacionistický charakter eritrejské vlády (Lyons nedatováno).

Rok 2001 byl pro charakter eritrejského režimu zlomový. Nejen, že Isaias začal zatýkat vrcholné představitele PFDJ, ale také byla ukončena existence slibně se rozvíjejícího tisku. Režim se též zaměřil represivně na křesťany, muslimy, dezertéry z Národní služby, domněle zkorumpované osoby a další kritiky. Eritrea se začala více izolovat od mezinárodního společenství. Ukončila spolupráci s EU, USA, odešla z regionálních organizací, Mezivládního úřadu pro rozvoj, odmítla se připojit k Africké unii. Se Somálskem a Džibuti vedla ozbrojené střety, což vedlo k mezinárodním sankcím (Reid 2014: 85). Všemi výše zmíněnými kroky si prezident Isaias Afwerki a jeho strana PFDJ upevnili moc v Eritree. V analytické části se zaměříme na osobnost Isaiase Afwerkiho a na charakteristiku režimu v Eritrei.

4. Analýza eritrejského režimu

V této kapitole představíme stručně životopis Isaiase a poté analyzuje eritrejský režim na základě definovaných kritérií sultanistického režimu. Na závěr kapitoly vyhodnotíme náš výzkum a budeme schopni určit, zda eritrejský režim naplňuje znaky sultanismu

4.1 Isaias Afwerki – životopis

Budoucí prezident nezávislé Eritree se narodil 2. února 1946 na dělnickém předměstí Asmary. Jeho otcem byl státní úředník v tabákovém průmyslu, který později vlastnil kávovou plantáž v Tigraji (Global Security 2015). Otec nepocházel přímo z Asmary, ale z vesnice Tselot. Většinu mládí strávil Isaias v Asmaře se svojí matkou, která rodinu živila z výroby a prodeje místního piva známého jako sewa (Global Security 2015). Isaias navštěvoval elitní střední školu prince Makonnena. Byla to jedna ze dvou veřejně financovaných škol, ze kterých pocházelo mnoho představitelů eritrejské elity (Plaut 2016: 104–105).

Isaias se do politiky zapojil ještě před ukončením studií na univerzitě Haile Selassiho v Addis Abebě. Tehdy podporoval tajné eritrejské nacionalistické organizace. Protože nepatřil mezi dobré studenty a více ho zajímala politika a odboj proti Etiopii, opustil školu a připojil se k ELF v Súdánu. V té době převažovali v ELF muslimové, kterým Isaias nevěřil. Se svými přáteli proto založili svojí tajnou organizaci (Plaut 2016: 104–105).

V roce 1967 společně s dalšími čtyřmi členy odešel do Číny, aby si rozšířil své politické a vojenské vzdělání. Zkušenosti z Číny a čínská politická indoktrinace se do jisté míry promítají do Isaiasovy politiky do současné doby. Nicméně vliv maoismu na jeho politiku se nesmí dle názoru autora této práce přeceňovat. Po ukončení pobytu v Číně se vydal do Saudské Arábie, přes kterou se chtěl dostat do Eritrey, ale byl zatčen a strávil 6 měsíců ve vězení (Plaut 2016: 107).

Z vězení byl propuštěn včas, protože v té době procházela ELF vážnou krizí a v hnutí se rozmáhala náboženská segregace. Isaias se připojil k reformnímu křídlu Erlah a společně s dalšími frakcemi vystoupil z ELF a založil EPLF. Již během formování EPLF se začaly projevovat částečné neshody a problémy. Zejména se jednalo o ideologické směřování hnutí. A právě zde se projevila Isaiasova bezohledná povaha. Nechal zlikvidovat marxistické křídlo, včetně jeho dobrého přítele Mussieho, se kterým v minulosti zakládal tajnou organizaci v rámci ELF. Od té doby se začal Isaias projevovat jako

podezřívavý a útočící na všechny, kdo se pokoušeli o demokratizaci uvnitř hnutí. Jeho bezohlednost se projevovala soudy, mučením, vězněním a popravami jeho ideologických odpůrců. Díky probíhající válce měl však velkou podporu řadových bojovníků (Plaut 2016: 109).

Od počátku 80. let získal Isaias v podstatě plnou kontrolu nad EPLF. Z EPLF vytvořil silně nacionalistické hnutí a okolo sebe si udržoval úzký kruh věrných vojáků. V polovině 80. let začal proti svým politickým konkurentům využívat taktiku tzv. „*Three privilege campaign*“. V podstatě se jednalo o přístup, kdy byli političtí konkurenti identifikováni, poníženi a nakonec eliminováni. Vrchol této taktiky byl kongres strany v roce 1987, jehož cílem bylo zdiskreditovat všechny zbývající konkurenty (Plaut 2016: 111–114).

Opravdu dominantní postavení si Isaias vydobyl po válce s Etiopií. EPLF se stala jedinou povolenou stranou. Tím však Isaias popřel všechny dřívější závazky EPLF k voleným zástupcům, úctě k ústavě, právům jednotlivců apod. Z EPLF se stala úzce řízená, hierarchicky řízená organizace vedená právě Isaiasem, který se stal prezidentem svobodné Eritree (Plaut 2016: 116).

Protože je Eritrea velmi uzavřená země, kde neexistuje svobodný přístup k informacím, je velmi těžké získat bližší informace o osobnosti eritrejského prezidenta. Jedním z mála zdrojů jsou oficiální vládní internetové noviny jako *shabait.com*, které vydává eritrejské ministerstvo vnitra. Zajímavý pohled na osobnost Isaiase Afwerkiho poskytl velvyslanec USA v Eritree Ronald K. McMullen, který v zemi působil v letech 2007–2010. Jeho zprávu o osobnosti eritrejského prezidenta zveřejnil server Wikileaks. Zpráva je z roku 2009.

Dle amerického velvyslance je Isaias asketický a zároveň narcistický. Jeho politika vychází z maoistické ideologie. Je silně paranoidní. Věří, že se ho pokouší zabít jak Etiopané, tak Američané. Jeho paranoidní chování se projevuje také tím, že nechce používat telefon. Pravidelně mění místa, kde se zdržuje přes noc, aby se vyhnul případnému atentátu. Během stolování mění talíře a chody, aby jej nikdo neotrávil. Kromě výše zmíněného je Isaias talentovaný řečník, plynule hovoří arabsky, je ale také krutý a vzpurný (Wikileaks 2009).

Bývalý eritrejský velvyslanec ve Velké Británii, Andebrhan Welde Giorgis, popsal Isaiase jako přesvědčivého a charismatického, ale také nemilosrdného a pomstychtivého. Dle Andebrhana má Isaias „rozdělenou“ osobnost. Na jedné straně je inspirativní vůdce a poté existuje temná a brutální stránka (BBC 2018).

4.2 Analýza eritrejského politického režimu

V předchozích částech práce jsme představili nedemokratické režimy s důrazem na sultanistický režim, který shledáváme jako klíčový s ohledem na Eritreu. Dále jsme se zabývali nelehkou historií Eritrei a jejím bojem za nezávislost. V této části se zaměříme na analýzu politického režimu v Eritrei a pokusíme se zjistit, zda se eritrejský režim dá označit za sultanistický tak, jak ho definoval Linz.

Na základě teoretické části jsme si definovali osm kritérií, které by měl každý sultanistický režim splňovat. Těmito kritérii jsou: kult osobnosti, neomezená moc, neexistence ideologie, slabá míra institucionalizace, dynastické tendence a nejbližší okolí vládce, svévolné vládnutí a atmosféra strachu, iluze ústavnosti a voleb, korupce a nepotismus.

Jak jsme již několikrát zmínili, žádný režim na světě dokonale nesplňuje všechna kritéria sultanistického režimu, a proto můžeme hovořit pouze o sultanistických tendencích. Abychom byli schopni zhodnotit režim, využijeme bodovou stupnici, která nám umožní naše poznatky kvantifikovat. Každé kritérium bude tedy ohodnoceno body. Pokud bude znak sultanismu zcela naplněn, budou uděleny 2 body. V případě, že znak sultanismu bude naplněn pouze částečně, bude udělen 1 bod. Když se znak sultanismu nebude vyskytovat, bude uděleno 0 bodů. Maximální počet udělených bodů činí 16. V případě, že eritrejský režim získá více než 8 bodů, tedy více než polovinu, lze se domnívat, že režim naplňuje kritéria sultanistického režimu.

Následující podkapitoly rozeberou jednotlivá kritéria sultanismu. V závěru každé podkapitoly budou uděleny body, které budou poté dosazeny do tabulky, ze které bude zřejmé, zda Isaiasův režim naplňuje rysy sultanismu.

4.2.1 Kult osobnosti

Kult osobnosti je v sultanistických režimech velmi důležité kritérium, které má při absenci zastřešující ideologie podstatnou roli. V případě Isaiase se jedná o výjimku. Sám se o budování kultu své osobnosti navenek nesnaží. Čímž se podstatně liší od ostatních vládců, jejichž režimy můžeme pokládat za sultanistické. Typický sultanistický vládce je posedlý svou osobou a vyžaduje, aby jeho osobnost a činy byly oslavovány. V některých případech po sobě tito vládci pojmenovávají města nebo geografická místa. Žádný takový rys typický pro sultanistické vládce v Eritrei nenajdeme.

Isaias pro propagaci svojí osobnosti dělá málo. Nemá potřebu po sobě pojmenovávat města, v Eritree nenajdeme jeho sochy, ulice nesoucí jeho jméno apod. Jeho portréty je možné najít pouze v různých obchodech v Asmaře. Ve veřejných projevech působí velice skromně, v médiích vystupuje ve vojenské uniformě a ani vesnice, ve které vyrůstal, se netěší žádným zvláštním výhodám. To, že se Isaias nesnaží o vybudování kultu osobnosti, má zřejmě příčinu v povaze eritrejské společnosti. Ta je tradičně komunitní a zakládá si na skromnosti, a tak se na veřejnosti prezentuje také Isaias. Nicméně je nutné si uvědomit, že i bez okázalých projevů kultu osobnosti, které jsou typické pro sultanismus, jistý kult Isaiase Afwerkiho v Eritree existuje.

Kult osobnosti nebuduje Isaias sám, ale spíše samotní občané. V euforii po vyhlášení nezávislosti Eritrejci plně podporovali Isaiase a díky masové podpoře se okolo jeho osobnosti vytvořil mýtus: Mýtus hrdiny a vůdce eritrejské revoluce. Image hrdiny a otce národa si drží Isaias stále i bez snahy o teatrální budování kultu osobnosti (Maphunye 2015: 70).

Z hlediska teorie sultanismu musíme konstatovat, že cílené budování kultu osobnosti v Eritree neprobíhá. Z výše zmíněného se dá spíše usoudit, že Isaias se cíleně snaží kult osobnosti sám nevytvářet a navenek se mu brání. Z tohoto důvodu musíme u kritéria kult osobnosti udělit nula bodů.

4.2.2 Neomezená moc

Neomezená moc vládce představuje typickou charakteristiku sultanistického režimu. Veškerá moc je výhradně v rukou vládce, který je tudíž centrem politického rozhodování. Vládce určuje nejen vnitřní politiku země, ale rozhoduje také o politice zahraniční. Stává se zosobněním státu a má absolutní kontrolu nad státní správou, ekonomikou země a také nad armádou.

Cesta Isaiase za neomezenou mocí začala již během eritrejské války s Etiopií. V té době je možné identifikovat směr, kterým se Eritrea vydala po vyhlášení nezávislosti. Po svém návratu z Číny v roce 1968 se Isaias připojil k reformnímu křídlu Erlah v rámci ELF, protože nebyl spokojený se slabými vůdci v čele ELF. Když v roce 1971 založil s dalšími spolubojovníky EPLF, začaly mezi Isaiasem a jeho spolubojovníky spory o ideologickém směřování hnutí. Isaias zareagoval bez milosti a všechny, kteří s ním nesouhlasili, nechal zlikvidovat, včetně jeho nejbližších přátel (Plaut 2016: 107–108). Tento incident se dá

pokládat za počátek Isaiasovy neomezené moc nejprve v rámci EPLF a poté jako prezidenta Eritree.

Během války za nezávislost umně likvidoval jakékoli pokusy o demokratizaci ve vedení EPLF. Stál v čele soudů během procesů se spolubojovníky, kteří upadli v nemilost. Nařizoval vězení, mučení a popravy. V 80. letech 20. století měl již absolutní kontrolu nad EPLF a okolo sebe si udržoval malou skupinu věrných vojáků (Plaut 2016: 113). Absolutní moc si Isaias udržel i po vyhlášení nezávislosti. I přes veškeré sliby o demokratickém směřování země, učiněné eritrejské společnosti, byla EPLF ustanovena jako jediná povolená politická strana. Isaias se stal prezidentem a neomezeným vládcem Eritree (Plaut 2016: 116).

Současná vláda vznikla na základě dekretu 37/1993 z května 1993. Při svém vzniku se skládala ze tří těles, která měla být garantem úspěšného přechodu na demokratické zřízení s ústavní vládou. Doba vlády přechodné vlády, která vznikla na základě dekretu, byla omezena na 4 roky. I přes to, že Isaias osobně prezentoval, že se jedná o přechodnou vládu, tak v podstatě Isaias vládne na základě zmíněného dekretu až do současnosti (EASO 2015: 26).

Tím si Isaias připravil ideální podmínky pro udržení neomezené moci a totální kontrolu všech aspektů života zahrnující nejen vládu, ale též ekonomiku, soudnictví, armádu a další represivní složky. Isaias je nejen prezidentem a hlavou vlády, ale je i předsedou Národního shromáždění, vrchním velitelem ozbrojených sil a rektorem univerzity v Asmaře. Svolává a předsedá všem stranickým sjezdům PFDJ, jednáním Národního shromáždění (naposledy se poslanci sešli v roce 1998), vlády, armádním setkáváním, a dokonce řídí i jednání na regionální úrovni. Osobně jmenuje ministry, představitele regionální administrativy, soudce, generály, guvernéra Národní banky. Jejich setrvání ve funkci je pouze na jeho rozhodnutí (Ogbazghi 2011: 6–7).

Jak uvidíme níže, Isaias se snaží o to, aby Eritrea pro vnější svět působila jako fungující stát, který má jasně stanovenou dělbu moci. Ve skutečnosti je to země v rukou jediného muže. Dekret zavedl dělbu moci. Ministerský kabinet disponuje exekutivní mocí. V čele kabinetu stojí Isaias, který jmenuje ministry. Schválení parlamentem se v praxi neaplikuje. Jmenování podléhá výhradně prezidentovi. Ten své moci značně využívá a udržuje ministry v permanentním strachu o svou pozici tak, že často ministry mění podle toho, kdo zrovna upadl v jeho nemilost. (Connell 2011: nestránkováno, EASO 2015: 26).

Legislativní mocí by měl disponovat parlament, takzvané Národní shromáždění (Hagerawi Baito). Naposledy se však eritrejský parlament sešel v roce 1998. Legislativa je

plně v rukou Isaiase a oficiální státní instituce jsou pouze jakousi iluzí fungujícího státního aparátu, protože prezident vládne zemi za pomoci dekretů a s úzkou skupinou svých nejbližších spolupracovníků a armádních představitelů. V minulosti sliboval Isaias Eritrejcům svobodné volby, které však nikdy neproběhly. Po několika pokusech o zorganizování voleb Isaias osobně možnost voleb zamítl a vyjádřil se, že volby se konat nebudou (EASO 2015: 27).

Isaias disponuje taktéž neomezenou mocí nad eritrejským soudnictvím. Prezident velmi často vydává osobně rozhodnutí, kterými se soudy musejí řídit. Většina Isaiasových rozhodnutí je vydána na základě jeho osobních sympatií vůči souzeným osobám a ne v souladu se zákony (Tronvoll 2009: 40). Aby posílil svoji moc na poli soudnictví ještě více, založil v roce 1996 Zvláštní soud. Jako oficiální důvod k založení Zvláštního soudu Isaiasovi posloužil korupční skandál z 90. let 20. století, do kterého byli zapojeni vysocí představitelé společnosti *Red Sea Trading Corporation*, která byla vlastněna PFDJ. Na druhou stranu je potřeba podotknout, že existence Zvláštního soudu nemá v eritrejských zákonech podporu. Byl zřízen z rozhodnutí Isaiase, který jeho založení zdůvodnil tím, že Eritrea potřebuje nástroj k redukci korupce, protože mnoho představitelů PFDJ ztratilo morální hodnoty.

Soudce si vybírá Isaias sám a jsou zodpovědní pouze jemu. Z naprosté většiny se jedná o vojenské důstojníky, kteří jsou prezidentovi zcela loajální a prokázali v minulosti tvrdost vůči nepřátelům. Soud operuje v tajnosti, z jednání nejsou zveřejňovány žádné záznamy. Původní Isaiasova myšlenka, že se soud bude zabývat pouze korupčními případy, krádežemi a zpronevěrami, byla velmi rychle opuštěna a soud nyní řeší hlavně zárodky opozice a případy politické povahy. Soud tak naplňuje roli ochránce Isaiasova režimu a prostředku pro řízenou likvidaci jakékoliv opozice v zemi (Tronvoll 2009: 42).

Opozice je v zemi prakticky neviditelná a funguje na základě pasivního odporu či sektářských uskupení, které se snaží režim pečlivě sledovat a likvidovat. Organizovaná opozice ve formě politických stran a ozbrojených uskupení působí v sousední Etiopii a občanské opoziční organizace a alternativní média lze nalézt zejména v Evropě a Severní Americe (Connell 2011: 426).

Pro udržení své moci využívá Isaias širokou škálu bezpečnostních sil. Policii, tajnou policii, armádu a National Security Office. Díky obrovské militarizaci země a loajálnosti, kterou generálové jak vojenští, tak policejní chovají vůči Isaiasovi, je pro něho kontrola nad těmito složkami klíčová. Policie i armáda mají ničím neomezené právo k zadržení civilistů

bez udání důvodu. Zatýkáni probíhá na základě prezidentova rozhodnutí. Lidé jsou zatýkáni bez obvinění (Tronvoll 2009: 77).

Martin Plaut dále uvádí, že prezident využívá 3 navzájem oddělené prezidentské gardy, které využívá nejen pro svojí osobní ochranu, ale též pro podporu svého režimu. Jejich loajalitu podporuje vyšším platem, moderní výbavou a speciálním výcvikem, čímž jim dodává pocit, že jsou elitní a privilegovaná skupina. Každá garda má své vlastní velení, ale ve skutečnosti je v čele Isaias (Plaut 2016: 199).

Díky tomu žije eritrejská společnost v nejistotě, která je vyvolaná bezprecedentním jednáním represivních složek pod kontrolou Isaiase. Ve společnosti panuje nedůvěra k sousedům či kolegům, protože nikdo si nemůže být jistý, zda kolega nebo sused není členem tajné policie.

V Eritree je také zaveden institut Národní služby, který umožňuje eritrejskému režimu praktikovat plnou kontrolu nad mladší generací Eritrejců. Národní služba byla zavedena okamžitě po vyhlášení nezávislosti. Původní myšlenkou bylo, že všichni Eritrejci budou mít základní vojenský výcvik a zároveň se budou podílet na rekonstrukci zdevastované země po válce za nezávislost. Z počátku byla služba povinná pro všechny ženy a muže mezi 18 a 40 lety, kteří museli absolvovat 6 měsíců vojenského výcviku a 12 měsíců práce na různých rekonstrukčních projektech. Po válce s Etiopií v letech 1998 až 2000 spustil Isaias program *Warsay – Yikealo Development Campaign*, čímž ze služby vytvořil časově neomezenou záležitost. Branci jsou využíváni na stavbu silnic, přehrad, domů pro vojenské představitele režimu a dále pracují jako neplacení učitelé, zdravotní sestry či administrativní pracovníci (Hirt 2017: 49 50).

Dle názoru autora této práce se jedná o jistou formu novodobého otroctví. Branci, kteří během služby pracují v administrativních pozicích, jsou pod neustálým vojenským dozorem a jsou přísně trestáni za jakékoliv porušení disciplíny. Kruté tělesné tresty i vězení nejsou výjimkami. Národní služba znamená pro Eritrejce nejistotu, protože neví, kdy budou demilitarizováni. Je zcela běžné, že někteří branci působí ve službě již přes 20 let. Dle odhadů slouží v armádě přes 300 tisíc lidí z 4 milionové populace (Hirt 2017: 50 52).

Režim rekruty získává velmi snadno. Studenti středních škol mají povinnost absolvovat poslední ročník a závěrečné zkoušky v tréninkovém armádním táboře Sawa. Tam jsou pod přísným vojenským dohledem celý rok, po absolvování závěrečných zkoušek nastupují do Národní služby (IAGCI 2018: 36). Isaiasův aparát přísně dohlíží také nad tím, aby se branci vojenské službě nevyhýbali. Za neuposlechnutí rozkazu k nástupu

ke službě padají přísné tresty odnětí svobody. Během detence jsou rekruti mučeni, bití a jinak ponižováni. Je dokázáno, že ženy jsou během detence běžně vystavovány sexuálnímu násilí a znásilňování (Hecking 2017: 17).

Jak již bylo zmíněno výše, k prosazování své neomezené moci využívá Isaias armádu, vojenskou rozvědku a National Security Office. Všechny tyto složky se zodpovídají pouze jemu. Tyto instituce mají vlastní speciální věznice pro lidi, které Isaias považuje za hrozbu vůči suverenitě země nebo bezpečnosti. Tajné věznice jsou po celé zemi. Nacházejí se buď v odlehlých lokalitách nebo v centrech měst jako Asmara a Massawa ve vilách, které jsou přestavěny na věznice. Lidé, kteří se ocitnou v těchto zařízeních, ze dne na den z rozhodnutí Isaiase zmizí. Jsou uneseni do vězení cestou do práce, během práce apod. Naprostá většina rodin není nikdy informována o osudu svých blízkých. Vězni jsou převezeni do věznic, které nesplňují žádné mezinárodní standardy, některé se nacházejí pod zemí, jiné v lodních kontejnerech. Vězni zůstávají bez soudu či obvinění tak dlouho, dokud o jejich osudu nerozhodne Isaias osobně a mezitím jsou vystavováni výslechům, bitím, mučení a mnoho z vězňů tvrdé podmínky nepřežije (IAGCI 2018: 51–52).

Isaias kontroluje nejen domácí politiku, ale stojí i v čele zahraniční politiky, která se řídí heslem: „Nejdříve bojuj, až poté se ptej.“ Jedná impulsivně a nezná kompromisy a díky tomu má Eritrea nepřátelské vztahy se všemi svými sousedy. Zajímavostí je, že když vypukla válka s Etiopií v roce 1998, eritrejský ministr obrany se o válce dozvěděl během služební cesty právě v Addis Abebě a o válečných plánech Isaiase neměl ponětí (Maphunye 2015: 72, Hedru 2003: 440).

Útočný přístup v zahraniční politice pramení z Isaiasova přesvědčení, že Eritrea byla zrazena mezinárodní komunitou během boje za nezávislost. Z Eritrei postupem času vytvořil zcela izolovaný stát, který je vyloučený z mezinárodní komunity. Vytváření mezinárodního napětí je Isaiasova strategie, jak řešit vnitřní problémy. Jednou je za problémy zodpovědný Súdán, poté Džibuti, Etiopie, Africká unie, USA nebo OSN. Terčem Isaiasovy agresivní zahraniční politiky nejsou jen okolní státy a mezinárodní organizace, ale i neziskový sektor. Po roce 2001 postupně vykázal ze země všechny neziskové organizace a označil je za trojského koně cizích zájmů, čímž způsobil mnoha obyvatelům velké problémy, protože zahraniční neziskové organizace působily v nejchudších oblastech Eritree a místním lidem poskytovaly základní potraviny jako chléb, cukr, zeleninu či olej (Ogbazghi 2011: 13–14).

V roce 2009 byla Eritrea obviněna mezinárodním společenstvím z podpory somálské povstalecké skupiny Aš-Šabáb. Další obvinění z podpory povstaleckých skupin v dalších zemích afrického rohu padlo na Eritreu v roce 2011. Isaias všechna obvinění z podpory povstalců odmítl, přesto ale Rada bezpečnosti OSN na Eritreu uvalila sankce (Woldemikael 2013: 7–8). Isaiasův přístup k zahraniční politice se překvapivě změnil v roce 2018, který z hlediska zahraniční politiky znamenal pro Eritreu rok zlomový. Etiopský premiér Abiy Ahmed akceptoval rozhodnutí OSN týkající se nevyřešeného hraničního sporu mezi Etiopií a Eritreu a přislíbil, že Etiopané budou podmínky dané OSN bezpodmínečně akceptovat. Isaias rozhodnutí Etiopanů akceptoval a uzavřel s Etiopií mír, který byl stvrzen 9. 7. 2018 podepsáním Společného prohlášení o míru a přátelství. Dalším nečekaným Isaiasovým krokem bylo, že následovala smlouva o obnovení diplomatických vztahů se Somálskem a mírová deklarace s Džibuti. Díky těmto krokům se Isaias dočkal toho, že Rada bezpečnosti OSN zrušila vůči Eritree sankce a vrcholem mírových snah bylo absurdní zvolení Eritree za člena Rady pro lidská práva, což s ohledem na vnitřní situaci v Eritree, která zůstává od nezávislosti beze změny, působí až ironicky. Nicméně ani tyto Isaiasovy mezinárodní kroky k reálnému zlepšení vztahů se sousedy nevedly. V dubnu 2019 Eritrea unilaterálně uzavřela hranice s Etiopií a Etiopie si zachovala svojí přítomnost na sporných územích, tudíž se de facto nic nezměnilo (EASO 2019: 16–17).

U kritéria neomezená moc vládce udělujeme dva body, protože vše nasvědčuje tomu, že Isaias je opravdu vládcem s neomezenou mocí. Ovládá moc výkonnou, exekutivní, soudní. Jmenuje a odvolává ministry a další funkcionáře, jak se mu zlíbí. Stojí v čele armády, zahraniční politika je mu zcela podřízena. Eritrea má tudíž prezidenta s neomezenou mocí.

4.2.3 Neexistence ideologie

To sultanistické režimy odděluje od režimů totalitních a autoritářských, které svoji legitimitu odvozují od existence ideologie. V sultanistickém režimu je možný pouze náznak ideologie, která je podpořena vládcovým kultem osobnosti. Taková ideologie není propracovanou státní ideologií, ale zosobněný kult osobnosti, který zasahuje do všech sfér společnosti. Eritrejský režim je z hlediska kritéria neexistence ideologie zajímavý případ. Eritrea na rozdíl od typických sultanistických režimů disponuje ideologií. Ideologie strany PFDJ je odvozena od Isaiasova pohledu na svět, který je silně pod vlivem Maoismu a klade velký důraz na princip soběstačnosti (Hirt 2017: 6).

Základ eritrejské ideologie se začal vytvářet v době, kdy Eritrejci bojovali za nezávislost s Etiopií. EPLF se v té době nedostávalo žádné podpory ani z jednoho bloku. Východní blok podporoval etiopskou marxistickou vládu Dergu, a protože Eritrea ideologicky inklinovala k Maoismu, tak nedostala žádnou podporu ani od západu. Tato historická skutečnost vedla Isaiasa k vytvoření důrazu na soběstačnost (Hirt 2017: 6). Ideologii soběstačnosti vytvořil Isaias nejen z důvodu, že Eritrea byla ponechána svému osudu mezinárodním společenstvím, ale skrytým cílem pro vytvoření ideologie bylo také to, že tím byla vytvořena ochrana před vnějšími vlivy, které by mohly během války působit na hnutí (Hayman 2003: 7)

Prosazování soběstačnosti byl od Isaiase pragmatický tah. Díky tomu si EPLF udržovalo blízký vztah s obyvatelstvem, kterému hnutí neposkytovalo pouze vojenskou ochranu, ale také mnoho dalších služeb. V očích lidí se EPLF stalo jediným legitimním hnutím, které mělo legitimitu vést zemi po získání nezávislosti (Hayman 2003: 8).

Díky inspiraci Mao Ce Tungem a marxismem vytvořil Isaias z EPLF centralizované hnutí a boj s Etiopií se stal jakousi revolucí uvnitř Eritree, která byla v očích Isaiase zaostalá, se společností rozdělenou dle etnických, náboženských, regionálních a sociálních linií. Právě proto EPLF na dobytých územích začala plnit roli učitele a modernizátora (Hayman 2003: 8).

V 80. letech nastala v EPLF změna v ideologickém směřování. V reakci na změny ve východním bloku se Isaias rozhodl, že hnutí nebude nadále pod vlivem maoismu a marxismu – leninismu. Začal prosazovat pragmatický přístup s omezenou ideologií (Hayman 2003: 9). Ani po získání nezávislosti ovšem nemůžeme hovořit o tom, že by Isaiasův režim zcela opustil ideologii. Ideologické základy nezávislé Eritree byly dány v Národní chartě pro Eritreu, která byla schválena na Třetím kongresu PFDJ v únoru 1994. Isaias k přijaté ideologii pronesl, že je založena na realitě země, společnosti a na bohatých eritrejských zkušenostech. V chartě je shrnuta vize Eritree založené na šesti pilířích: 1) národní harmonie, 2) demokracie, 3) ekonomický a sociální rozvoj, 4) kulturní oživení, 5) sociální spravedlnost, 6) regionální spolupráce a rozvoj (Tronvoll 1998: 462).

Cíle mají být dosaženy prostřednictvím zkušeností z boje. Důležitá je národní jednota, což je hlavní vlastnost, která řídí veškerou politiku a práci. Tím je v podstatě řečeno, že jakékoli odlišné postoje a aktivity jsou zakázané, protože národní zájem je nadevše. Národním zájmem se samozřejmě rozumí to, co Isaias pokládá za důležité a ne to, co by bývalo bylo národním zájmem. Aby se dosáhlo Eritree založené na Isaiasových šesti pilířích, je potřeba nejen národní jednoty, ale též široké participaci lidí v kombinaci s

individuálním sebeobětováním. A ze všeho nejdůležitější je, aby Eritrea zůstala soběstačná ve všech směrech jak politických, tak ekonomických i kulturních (Tronvoll 1998: 462–463).

Z výše zmíněno lze vyvodit, že ideologie současné Eritree je založena na kultuře osvobozenického hnutí a deklarované pilíře, ke kterým by Eritrea měla směřovat, jsou imaginární cíle. Ideologické kritérium je v případě Eritrey sporným bodem. V minulosti EPLF a později také PFDJ vycházely z ideologicky z marxismu a Isaias byl inspirovaný Maoismem. V současné době propracovaná státní ideologie v Eritree neexistuje, ale nedá se říci, že by eritrejský prezident žádnou ideologii neměl, protože jakási ideologie existuje v podobě Národní charty, jejíž princip spočívá na národní jednotě a soběstačnosti. Nicméně se nejedná o dokonale propracovanou ideologii, která by jakýmkoliv způsobem limitovala Isaiasovu moc. Na základě výše zmíněného udělujeme jeden bod z důvodu neexistence propracované ideologie.

4.2.4 Slabá míra institucionalizace

Jak již bylo řečeno v teoretické části práce, pro sultanistické režimy je typické, že vykazují slabou míru institucionalizace. To je odlišuje jak od režimů autoritářských, tak totalitních. Co se týče stability režimu, je možné označit Isaiasův režim jako stabilní, nicméně režim prošel v čase i obdobími krize. Stabilitu režimu jasně dokládá fakt, že Isaias je u moci od vzniku samostatné Eritrei, tedy od roku 1993. První politickou krizi zažil Isaias po válce s Etiopií v letech 1998 – 2000. Po válce se v rámci PFDJ objevilo reformistické křídlo, které požadovalo v zemi reformy (Mohammad 2015: 1).

Reformisté, kterých bylo 15, napsali Isaiasovi dopis, ve kterém ho kritizovali a chtěli zavedení demokracie. Jak již bylo zmíněno v kapitole o historii země, jednalo se o skupinu G-15 složenou z vysokých představitelů režimu. Isaias za podpory armády a dalších represivních složek nechal skupinu zatknout a uvěznit (Amnesty International 2004: 6).

Dalším incidentem, který ohrozil stabilitu režimu, bylo vojenské povstání provedené asi sto vojáky v roce 2013. Ti vtrhli na eritrejské ministerstvo informací a převzali kontrolu nad státem vlastněnou televizí Eri-TV. Do televize přečetli prohlášení, ve kterém požadovali zavedení ústavy a propuštění tisíců politických vězňů, včetně členů skupiny G-15. I toto povstání bylo zlikvidováno a Isaiasem označeno jako drobný incident. Vojáci se sami vzdali, byli odvezeni mimo Asmaru a jejich osud zůstává nejasný (International Crisis Group 2013).

Kromě výše zmíněných drobných incidentů lze Isaiasův režim označit za stabilní. V zemi je povolena pouze jediná politická strana PFDJ (Human Rights Council 2016: 19). Na rozdíl od mnoha sultanistických vládců se Isaias do čela státu nedostal vojenských převratem, ale legálně poté, co si Eritrejci odhlasovali samostatnost. Spolu s Isaiasem bylo také zvoleno 75 členů Národní shromáždění. To jeho režimu dodává jistou míru legitimacy, ačkoliv vládne bez ústavy (Human Rights Council 2016: 19).

Přes vše uvedené je si nutno uvědomit, že státní instituce jsou kontrolovány Isaiasem a jeho blízkými spolupracovníky. Institucionální legitimitu nepodporuje ani fakt, že ministerstva a ostatní instituce nejsou ve skutečnosti řízeny těmi, kdo oficiálně stojí v jejich čele, ale neoficiální ministry, které dosazuje do funkcí Isaias. Institucionální legitimita také nemůže existovat bez existence ústavy a pravidelných voleb, které v Eritree nikdy neproběhly. Poslušnost je Eritree vydobývána všudypřítomným terorem a nepředvídatelnými rozhodnutími, protože Isaias se nemůže spoléhat na institucionální procesy či legitimitu. Navzdory tomu, že Isaias vládne bez ústavy a v zemi neproběhly nikdy volby na celonárodní úrovni, je jeho režim stabilní. Nicméně v zemi, kde klíčové instituce řídí jeden muž, volby nikdy neproběhly, ústava, ač přijatá, nebyla nikdy ratifikovaná, nemůže být o institucionální nevyspělosti pochyb. Na základě zjištěného proto udělujeme dva body.

4.2.5 Dynastické tendence a nejbližší okolí vládce

Charakteristickým rysem pro sultanistické režimy je jejich dynastická tendence. Sultanističtí vládci se často snaží o udržení politické moci v rukách svých rodin a tím se zcela přirozeně vytvářejí dynastické tendence. Mnoho sultanistických vládců má paranoidní představy, a proto důvěřují jen své rodině a nejbližšímu prověřenému okolí. Tím, že je v sultanistických režimech typický klientelismus a nepotismus, tak rodina vládce neobsazuje pouze politické funkce, ale také funkce ve státě vlastněných firmách a ostatních významných institucích. Isaiasova rodina byla až do nedávné doby veřejnosti prakticky neznámá. Na rozdíl od typických excentrických sultanistických vládců, kteří rozdávali členům své rodiny funkce ve vládě a správě země, v Eritree takové tendence není možné najít. Ne každý autoritářský vůdce si za svého života hledá svého nástupce. V minulých letech to platilo i pro 74 letého Isaiase (Malk 2018).

V posledních letech můžeme pozorovat jistou změnu. Při podpisu mírové smlouvy s Etiopií v Saudské Arábii byl přítomen také Isaiasův nejstarší syn Abraham Isaias Afwerki.

Dle dostupných zdrojů a spekulací byl jmenován do funkce speciálního prezidentského poradce a v budoucnu by se měl stát nástupcem Isaiase (Zere 2018).

Isaias velmi spoléhá na síť svých armádních generálů, věrných a loajálních členů PFDJ a členů tajné policie. Lidi, ke kterým chová důvěru, dosazuje do důležitých pozic, jako jsou neoficiální ministři, kteří působí paralelně s oficiálně jmenovanými ministry a představují dohled nad fungováním oficiálních ministerstev. Zajímavé je, že ti nejvěrnější většinou nemají oficiální vládní či armádní funkce, ale funkce, které de iure neexistují. Například muž, který řídí finance celé země, Hagos Gebrehiwot Maesho, není v čele ministerstva financí, ale je prezidentovým poradcem pro ekonomiku (Plaut 2017: 3–5).

Dynastické tendence Isaias do nedávné doby nikdy neprojevoval, ale nyní se zdá, že by se jeho nástupcem mohl stát právě jeho nejstarší syn Abraham. To jsou ovšem v současné době pouze spekulace. Isaias stále preferuje své nejbližší spolupracovníky a lojalisty než svojí rodinu. Na základě námi provedeného výzkumu musíme udělit jeden bod za částečné naplnění kritéria.

4.2.6 Svévolné vládnutí a atmosféra strachu

Jak již bylo uvedeno, typický sultanistický vládce není ničím omezen, protože veškerá moc je jen v jeho rukou. Politická moc podléhá plně jeho vůli. Vybírá si osobně všechny státní úředníky a armádní velitele. Důležitou kvalifikací pro získání funkce nejsou profesní kvality uchazeče, ale maximální loajalita a oddanost vládci. Pro tyto funkce neexistují žádné jiné kariérní požadavky. Vládce jedná nepředvídatelně, což je důležitý znak sultanistického režimu. Díky tomu není nikdo schopen předpovědět, jak se vládce zachová. Tím se ve společnosti vytváří atmosféra strachu, která ji zasahuje v plném rozsahu. Vládce často mění náladu, což se bezprostředně dotýká nejen jeho společníků, ale celé společnosti. Jeden den jsou spolupracovníci podrobena zdrcující kritice a druhý den jsou vzati na milost. Praktikováním politiky strachu a odměn si vládce zajišťuje poslušnost a vynucenou podporu společnosti. Vládce není ve svém konání limitován žádnými omezeními, koná jen dle své vlastní vůle, což mu, díky atmosféře strachu, umožňuje vládnout metodou cukru a biče. Ke svévolnému vládnutí se také váže výjimečná brutalita sultanistických vládců. Sultanistické režimy jsou typické vysokou mírou násilí a teroru. Vládci mají k dispozici loajální a početné represivní složky, které podléhají jejich velení. Jak jsme již zmínili v podkapitole o neomezené moci, Isaiasův režim se opírá o silnou a loajální armádu, policii, tajnou policii a speciální National Security Office, s jejichž pomocí šíří mezi obyvateli pocit strachu a nejistoty. Do vládních a armádních funkcí

jmenuje Isaias ty, kteří jsou mu plně loajální. To je pro něj jediné relevantní měřítko kvalifikace. Loajalita, patriotismus a poslušnost jsou od všech jeho společníků vyžadovány ještě přísněji, než za dob EPLF (Maphunye 50 2015: 70).

Isaias ovšem řídí všechna klíčová ministerstva sám i přesto, že oficiálně svěřil důvěru do rukou někoho jiného, než je on sám. Příkladem může být dnes již bývalý ministr obrany Sebhat Efrem, který měl být, jakožto ministr obrany, řídit armádu. To Sebhat nikdy nedělal, protože mu Isaias nedovolil ani pronést projev pro nové rekruty eritrejské armády v táboře Sawa. Sebhat za celou dobu svého působení nevydal eritrejské armádě bez souhlasu Isaiase ani jeden rozkaz. V současné době je ministerstvo obrany řízeno pouze Isaiasem (Malk 2018).

Isaias si poslušnost vynucuje vytvářením atmosféry vzájemné nedůvěry a paranoie. Populace je manipulována propagandou o nutnosti národní bezpečnosti, což pramení z osvobozenického boje a opozice je v očích veřejnosti kriminalizována jako islámská hnutí a teroristé (Malk 2018). Pro likvidaci jakékoli potencionální opozice využívá od vyhlášení nezávislosti zatýkání a věznění bez soudního řízení. Ve vězeních končí politici, žurnalisté, členové náboženských skupin, dezertéři (Amnesty International 2016). Nejznámějším případem zlikvidování opozice je zatčení 11 členů takzvané skupiny G-15, což byli vládní členové, kteří po Isaiasovi požadovali demokratické reformy a zavedení ústavy. 11 členů zatčených v roce 2001 je stále uvězněno neznámo kde. Žádná obvinění nebyla proti skupině nikdy vznesená (Burnett 2018, Weber 2015: 2–3).

Terčem svévolných represí nejsou pouze opoziční politici, ale také náboženské skupiny a novináři. Jednou z nejvíce perzekvovaných skupin jsou Svědci Jehovovi. Isaias se jim mstí již od vyhlášení nezávislosti, protože odmítli hlasovat v referendu o nezávislosti s tím, že jim náboženská víra říká, že mají být politicky nestranní. Dalším důvodem, proč členové Svědků Jehovových končí ve věznicích je to, že odmítají povinnou národní službu, protože nemohou držet zbraň z náboženských důvodů (Amnesty International 2016). Povolené církve jsou pod přísným Isaiasovým dohledem. Osobně vybírá velkého muftího a patriarchu eritrejské ortodoxní církve, čímž v očích veřejnosti snižuje vliv institucí a zároveň snižuje vliv náboženských vůdců. Ani náboženští vůdci povolených církví nemají jistotu, že se nestanou obětmi režimu. Příkladem může být Abune Antonios, který ze své pozice patriarchy apeloval na Isaiase, aby propustil politické vězně. Isaias nikoho nepropustil, ba naopak požadoval po Abunem, aby exkomunikoval 3000 farníků, kteří vystupovali proti režimu. To Abune, odmítl a Isaias ho okamžitě dal zatknout a nakázal mu domácí vězení, ve kterém je do dnešních dnů (Malk 2018).

Teroru nejsou ušetřeni ani novináři. Zcela nezávislý tisk v zemi nikdy neexistoval, ale režim toleroval vydavatelství, která otevřeně nekritizovala vládu. To se změnilo po roce 2001, když Isaias zrušil všechna soukromá a nezávislá média. Zatčeno bylo 11 novinářů, kteří bez obvinění zůstávají od té doby ve vězení. Povolena od té doby jsou pouze média vlastněná státem pod Isaiasovým dohledem (RSF 2019).

K udržení své vlády využívá Isaias jako mnoho sultanistických vládců armádu. Stojí v čele armády a řídí všechny vojenské struktury díky věrným generálům. Aby prostřednictvím generálů byl schopen kontrolovat celé území, rozdělil zemi do 5 vojenských operačních zón a šesti administrativních regionů. Do čela operačních zón a administrativních regionů dosadil své věrné generály. Jejich loajalitu si zachovává tím, že vytváří pocit nejistoty, kdy generály a nejvyšší důstojníky neustále přemísťuje, povyšuje a degraduje, aby je poté zase mohl rehabilitovat a dosadit do nejvyšších pozic apod. To je taktika, kterou Isaias využívá nejčastěji a nejen v armádních kruzích, ale i u státních úředníků na všech pozicích. Nikdo si nemůže být jistý tím, kdy bude povýšen či degradován. Věrnost armády si Isaias udržuje také tím, že jim umožňuje profitovat z přeshraničního pašování potravin, pohonných hmot, spotřebního zboží a také z obchodování s lidmi. Navíc díky tomu, že udržuje armádní představitele v nejistotě, vytvořil nepřátelství uvnitř armády, a proto má loajalitu většiny armádních představitelů (Malk 2018). Další oblíbenou taktikou, kterou udržuje své společníky v nejistotě, je to, že takzvaně zmrazí jejich pozici (v Eritrei pro tento proces existuje termín *Midiska*). To znamená, že dotčená osoba stále vykonává svojí funkci, bere plat, ale její práce není Isaiasem akceptována a práci za „zmrazeného“ vykonává paralelně někdo jiný, který je pod Isaiasovou kontrolou (IRIS 2016: 4–5).

Paradoxně takto jsou ve vysokých funkcích stále představitelé EPLF z dob boje za nezávislost, ale nic reálně neřídí, protože jejich funkce jsou dávno duplicitní, protože prezident vytváří stínová ministerstva, která řídí lidé, jež se zodpovídají pouze prezidentovi (IRIS 2016: 5–7).

Režim pocit nejistoty a strachu šíří všemi vrstvami společnosti. Denně probíhá zatýkání domnělých nepřátel režimu. Isaiasův aparát má mnoho tajných informátorů, lidé si navzájem nedůvěřují, protože nevědí, kdo by mohl být vládním informátorem. Režim tímto cíleně rozděluje komunity a rodiny. Krutost režimu dokládá také to, že po zatčení nejsou rodiny informovány, nevědí, kam jejich příbuzný zmizel. Úřady zatajují veškeré informace o zatčeném, dokonce neinformují ani o úmrtí (Amnesty International 2016).

Tímto způsobem jsou likvidováni všichni lidé, kteří upadnou v nemilost. V nedávné

době byl zatčen bývalý ministr financí Berhane Abrehe poté, co vydal v zahraničí knihu „*Eritrea: Moje země*“ kritizující současné poměry v Eritrei. O jeho osudu není doposud nic známo (Amnesty International 2019).

Isaiase režim se v zastrašování a vyvolávání pocitu nejistoty neomezuje pouze na území Eritrei. Protože ve světě žije mnoho eritrejských uprchlíků, i mezi nimi má režim své informátory. Eritrejci žijící v zahraničí jsou neustále pod intenzivním dohledem režimu. Jsou vystaveni zastrašování a také fyzickému násilí. Režim v zahraničí za pomoci svých ambasad a spolupracovníků z řad eritrejské diaspory organizuje shromáždění na podporu režimu. Lidé se jich musí účastnit, protože je jim vyhrožováno, že jinak budou jejich rodiny v Eritree zatčeny (Plaut 2017: 9).

Z výše zjištěného jasně vyplývá, že eritrejský režim splňuje kritérium svévolného vládnutí a atmosféry strachu. Strach ve společnosti je všudy přítomný a Isaias vládne a rozhoduje svéhlavě. Na základě výše zjištěného udělujeme dva body.

4.2.7. Iluze ústavnosti a volby

Sultanistické režimy mají často ústavu, kterou zdědily po předchozím demokratickém režimu. Existence ústavy plní funkci vytváření iluze legitimacy režimu nejen v očích obyvatel, ale také pro okolího světa. Vládce ovšem ústavu zcela ignoruje nebo ji mění k obrazu svému. Ústavnost je pouze iluzorní, v praxi neexistuje. Proto je pro sultanistické režimy typické, že dochází k centralizaci moci v rukou jediného vládce, stát je pojímán jako jeho osobní panství. Ve státě tak dochází k situaci, že vládcovy zájmy splývají se zájmy veřejnými. Aby dodali svému režimu legitimitu, mnoho sultanistických vládců organizuje volby, a tím navenek udržují dojem multistranického systému. Volby nemají s demokratickými volbami západního typu nic společného. Vládce vždy zajistí, aby vyhrála strana jemu podřízená. Eritrea ústavu po předchozím demokratickém režimu nezdědila, protože nezávislost získala poté, co si svobodu vybojovala ve válce s Etiopií. Isaiasův režim začal na ústavě země pracovat dva roky po vyhlášení nezávislosti v roce 1995. Pro potřebu vytvoření nové ústavy ustanovil Isaias ústavní komisi. Ústavní komise byla zodpovědná Národnímu shromáždění, které již pevně ovládal Isaias. Ústava byla vytvořena v roce 1997. Garantovala osobní svobody, demokratické instituce, vládu práva apod. Ústava byla kladně hodnocena též OSN, USA, a EU (Magnet 2015: 239).

Ústavu Eritrea přijala, ale nikdy nevstoupila v platnost (Hecking 2017: 11). Nepřijetí ústavy bylo omluveno tím, že vypukla válka s Etiopií v roce 1998. Od té doby Isaias vládne

neomezeně bez ústavy a jeho moc není ničím limitována. Rozhoduje za pomoci dekretů a prohlášení. Eritrea zůstává jednou z několika málo zemí, která nemá ústavu. Tento fakt nezměnilo ani Isaiasovo prohlášení o zřízení nové ústavní komise za účelem přijetí nové ústavy (BTI 2018: 6). Přijetí ústavy Isaias podmínil konáním celonárodních parlamentních a prezidentských voleb. Ty se však od vyhlášení nezávislosti nekonaly. Do války s Etiopií Isaias konání voleb mnohokrát oznámil, ale nikdy se neuskutečnily. Poslední slib voleb učinil Isaias v roce 2001 právě po válce s Etiopií. Volby se od té doby zatím nekonaly (BTI 2018: 11).

V roce 2012 se na dotaz televize Al Jazeera ohledně konání voleb reagoval slovy: „V Eritrei neexistuje taková komodita jako demokracie.“² Jediné volby, které Isaias za celou dobu existence nezávislé Eritrei povolil, byly volby do lokálních vlád. Volby ovšem byly pod přísným dohledem a kandidovat mohli pouze prověření kandidáti (Tefagiorgis 2015: 5). Jak vidíme, Isaiasův režim vytvořil iluzi ústavnosti tím, že ratifikoval ústavu, kterou nikdy skutečně nevešla v platnost. Isaias proto není nucen ústavu měnit nebo předělávat k obrazu svému, může vládnout pomocí dekretů. Isaias se nesnaží o vytváření dojmu multistranického systému konáním pravidelných voleb, protože volby se na celonárodní úrovni v Eritree nikdy nekonaly. Z výše zjištěného můžeme je jasné, že se eritrejský režim o vytváření iluze ústavnosti a multistranického systému nesnaží. Moc je striktně v Isaiasových rukách a z tohoto důvodu můžeme udělit za kritérium ústavnosti dva body.

4.2.8 Korupce a nepotismus

Důležitá motivace pro sultanistické vládce je zisk pro jeho samotného a jeho společníky a udržení si vlastní pozice. Vládce si oddanost zajišťuje rozdělováním bohatství mezi své věrné, čímž se vytváří korupce na všech úrovních. Korupce proto zásadně ovlivňuje ekonomiku země. Díky patrimonialismu existuje široký prostor pro různé úplatky a vládce chápe stát jako své vlastnictví. Mizí hranice mezi státní pokladnou a vládcovou pokladnou. Nepotismus se projevuje tím, že vládce na pozice ve vládě, armádě, do vedení důležitých podniků dosazuje své příbuzné, čímž jim umožňuje mít neomezený přístup ke státním financím a upevňuje si tak svojí pozici (Chehabi, Linz 1998: 20).

Fungování eritrejské ekonomiky je pozoruhodné. Isaias za pomoci svých loajálních společníků vytvořil neformální ekonomiku, která funguje paralelně s transparentní ekonomikou. V Eritrei tak existují dvě na sobě nezávislé ekonomiky. Jedna, která je oficiální, otevřená, transparentní zaměřená na zemědělský sektor, hornictví a průmyslovou

výrobu. Zásadní pro naši práci je skrytá ekonomika, která funguje na povel PFDJ, a je podřízena přímo Isaiasovi. Eritrejská banka trpí zásadním nedostatkem tvrdé měny, její finanční zásoby jsou jen v podobě místní měny, která je nesměnitelná. Naopak skrytá ekonomika funguje s vysokým podílem tvrdé měny. Díky skryté ekonomice Isaias s pomocí svých generálů řídí částečně rozsáhlou migraci z Eritrei. Generál Teklai Kifle stojí v čele organizování přeshraničního obchodu s lidmi. Vláda je v otázce migrace schizofrenní. Pokud mají migranti dostatek peněz a zaplatí, jsou bezpečně převedeni do Súdánu. Pokud peníze nemají, pak jsou migranti vystaveni smrtelnému nebezpečí při ilegálním přecházení hranice. Vláda nemá pod kontrolou pouze migraci, ale také přes hranice obchoduje se zbraněmi, potravinami a podobně (Plaut 2017: 3–5).

Skrytá ekonomika je řízena prostřednictvím labyrintu nadnárodních společností, jednotlivců a zahraničních bankovních kont, které nelze vystopovat směrem k PFDJ a Isaiasovi. PFDJ vlastní všechny klíčové eritrejské společnosti. Nejdůležitější společností pro prezidenta je *Red Sea Corporation*, která je napojena nejen na prezidentskou kancelář, ale také na klientelistickou síť v zahraničí (Plaut 2017: 6–8).

Isaias a PFDJ se obohacují i na Eritrejích v zahraničí, kteří musejí odvádět 2 procenta ze svého platu eritrejskému státu prostřednictvím velvyslanectví. Pokud odmítají platit je jim vyhrožováno tím, že bude zatčena jejich rodina v Eritree (Plaut 2017: 6–8).

Nepotismus se v zemi neprojevuje tím, že by Isaias dosazoval do důležitých funkcí své rodinné příslušníky. Nezvýhodňuje ani vesnici odkud pochází, což někteří sultanističtí vládci dělají. Jediný známý člen rodiny, který je zaměstnán ve vyšší vládní pozici, je jeho syn Abraham. Isaias pouze zvýhodňuje loajální členy PFDJ, které odměňuje za jejich věrnost, ale zároveň je udržuje v nejistotě. Z výše analyzováno jasně vyplývá, že v zemi je rozsáhlá korupce a jejím hybatelem je Isaias, který řídí skrytou ekonomiku země, jež funguje na principu korupce, uplácení a nelegální činnosti. Nepotismus se projevuje ve formě rozdávání pozic pro své loajální společníky z PFDJ. Přímé rodiny se zvýhodňování nijak netýká, a pokud ano, pak o tom není veřejnost nijak informována. Za kritérium korupce a nepotismu proto udělujeme dva body.

4.9.2 Závěrečné vyhodnocení

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, zda současný eritrejský režim splňuje kritéria teorie sultanismu dle politologa Juana J. Linze. Definovali jsme si osm kritérií, které dle našeho názoru, musí režim splňovat, aby se o něm mohlo hovořit jako o sultanistickém.

Těmito kritérii jsou kult osobnosti, neomezená moc, neexistence ideologie, slabá míra institucionalizace, dynastické tendence a nejbližší okolí vládců, svévolné vládnutí a atmosféra strachu, iluze ústavnosti a volby, korupce a nepotismus. Abychom byli schopni ohodnotit režim, využili jsme bodovou stupnici, která nám umožnila naše poznatky kvantifikovat. Každé kritérium bylo ohodnoceno body. Pokud byl znak sultanismu zcela naplněn, byly uděleny 2 body. V případě, že znak sultanismu byl naplněn pouze částečně, byl udělen 1 bod. Když se znak sultanismu nevyskytoval, bylo uděleno 0 bodů. Maximální počet bodů činí 16, a pokud režim získá více, než 8 bodů lze o něm hovořit jako o režimu sultanistickém. Na základě námi zjištěného lze konstatovat, že eritrejský režim vykazuje znaky sultanistického režimu, ale ne v plné míře. Jak vidíme v tabulce níže kult osobnosti silsaia nevytváří, tudíž jsme udělili nula bodů. V zemi dále existuje částečná a nepropracovaná ideologie a dynastické tendence nejsou prokazatelné, proto jsme udělili pouze jeden bod. Ostatní naše kritéria naplňuje eritrejský režim zcela.

Bodové vyhodnocení režimu

Bodové vyhodnocení režimu	
Kritérium	Udělené body
Kult osobnosti	0
Neomezená moc	2
Neexistence ideologie	1
Slabá míra institucionalizace	2
Dynastické tendence	1
Svévolné vládnutí	2
Iluze ústavnosti a volby	2
Korupce a nepotismus	2

4.2.10 Migrace z Eritrei

Navzdory velmi přísné emigrační politice každý měsíc z Eritrey odchází přibližně 5 000 lidí (GSDRC 2016: 11). Proč je tomu tak? Je hlavním důvodem k migraci z Eritrey režim Isaiase Afwerkiho nebo mají migranti i jiné důvody?

Když získala Eritrea nezávislost, tak eritrejských uprchlíků bylo ve světě cca 1 milion. Většina jich našla útočiště v Súdánu, na Blízkém východě, v Evropě, Severní

Americe a také v Austrálii. Naprostá většina Eritrejců v exilu podporovala nezávislost Eritree, ale jedni podporovali ELF a druzí EPLF. Minimum z těchto prvních migrantů se natrvalo vrátilo do Eritrey, ale svoje vazby na domovskou zemi si udrželi. Toho po roce 1994 využila PDFJ, která po získání moci konsolidovala moc na eritrejskou diasporou a zavedla 2% daň pro Eritrejce v diaspoře. Dalším krokem, který Isaiasova vláda zavedla, bylo také vytvoření komunitních organizací s cílem kontrolovat diasporu. I přes snahu vlády o kontrolu a manipulaci, Isaiasova vláda má mezi diasporou stále velkou podporu (Plaut 2016: 23)

Typický migrant z Eritrey je mladý Eritrejec, kterému je mezi 15 a 40 lety. Mnoho autorů a migrantů samotných tvrdí, že hlavním důvodem k migraci ze země je Národní služba, která vede k dezintegraci rodin, protože především muži jsou drženi v armádě i po mnoho let, což je k obecnému zhoršování ekonomické situace obyvatelstva. To, že se zhoršuje ekonomická situace uvnitř Eritrei vede k tomu, že se obyvatelé stávají závislími na penězích, které do Eritrey posílá eritrejská diaspora. To vede k tomu, že mladí Eritrejci mají motivaci migrovat ze země, protože vidí úspěchy eritrejské diaspory, jejíž členové jsou schopni nejen zabezpečit sami sebe, ale také posílat členům svých rodin peníze zpět do Eritrey. Mnoho mladých Eritrejců tak pokládá migraci ze země za svojí patriotickou povinnost (GSDRC 2016: 11).

Jak jsme již zmínili, Národní služba je jedním z hlavních důvodů k migraci z Eritrey. Institut Národní služby je jedním z hlavních nástrojů Isaiasovi snahy o kontrolu celé společnosti, ačkoliv oficiálně má Národní služba v Eritrejcích probouzet národní cítění a je klíčová pro fungování politiky soběstačnosti (Mac-Ikemenjina–Gebregiorgis 2018: 1320). To ale není v souladu s tím, co si přejí eritrejští občané. Naopak vláda chápe Národní službu jako součást širšího procesu k dosažení soběstačnosti. To společně s nedostatečným zaměřením se na individuální potřeby je hlavním důvodem k migraci ze země. Mladí lidé nevidí v zemi svojí budoucnost z důvodu Národní služby (Mac-Ikemenjina–Gebregiorgis 2018: 1321).

S tím spojený je i limitovaný přístup ke vzdělání a k možnostem zaměstnání. Po nabytí nezávislosti Isaias a PDFJ deklarovali, že studium je jedním z pilířů jejich politiky. Nicméně vláda nikdy nerozvíjela inkluzivní školství, které by bylo k dispozici všem bez rozdílu. Veškeré školství je ovládáno státem. Stát kontroluje zejména vyšší vzdělání. Možností, kde v Eritree získat vyšší vzdělání je minimum. Isaiasova vláda je proti jakémukoli náznaku studentského aktivismu, což vedlo dokonce k uzavření univerzity v Asmaře (Mac-Ikemenjina–Gebregiorgis 2018: 1323)

Problémem není pouze dostupnost vzdělání, ale i dostupnost zaměstnání. Uplatnění na trhu práce je minimální, protože uplatnění se dá nalézt zejména v zemědělství, stavebnictví a důlním průmyslu. Tím vzniká problém, protože trh práce je velmi limitovaný. S žalostnou situací na trhu práce jsou také spojeny nízké příjmy, které jsou limitované vládou (Mac-Ikemenjina–Gebregiorgis 2018: 1323). Limitované možnosti ke vzdělání, složitá možnosti získání zaměstnání a limitované příjmy vládou jsou dalším faktorem, který nutí Eritrejce k migraci.

Z Eritrey jsou lidé nuceni migrovat, protože v některých oblastech je stále hrozba vnitřního konfliktu. Odlehlé části Eritree nejsou stále pod kontrolou vlády. Jedná se zejména o hraniční oblasti s Etiopií a Džibuti je hrozba ozbrojeného konfliktu stále reálná. V oblastech také operují opoziční ozbrojené skupiny jako *Democratic Movement for the Liberaliton of Eritrean Kunana* a *Eritrean Islamic Jihad*, kteří svými aktivitami nutí lidi k migraci (GSDRC 2016: 8).

Mnoho eritrejských migrantů pochází z etnických skupin Afar a Kunana, které vláda vinní ze spolupráce s Etiopií, a proto se na nich dopouští násilí hlavně v rámci povinné Národní služby. Lidé z těchto etnických skupin jsou během služby v Národní službě vystaveni šikaně, násilí a často končí ve vládních detenčních zařízeních. Paradoxně to, že lidé z těchto skupin migrují, snižuje možnost ozbrojeného vnitřního konfliktu uvnitř Eritrei (GSDRC 2016: 10).

V zemi jsou vládou také limitovány náboženské svobody. Oficiálně povoleny jsou pouze čtyři církve: ortodoxní, katolické, luteránské křesťanství a islám. Členové jiných náboženských skupin jsou terčem diskriminace a často končí ve vězení, což opět vede k migraci ze země.

Posledním faktorem, který vede k migraci z Eritrey, jsou omezené politické svobody, neexistence politické opozice a celostátních voleb. V zemi nejsou žádná nezávislá média a občanské organizace. To vše nutí Eritrejce k odchodu ze země (GSDRC 2016: 7).

Na základě uvedení důvodů migrace z Eritrey je možné konstatovat, že vliv Isaiasovy vlády na migraci obyvatel z Eritrey je nezpochybnitelný. Hlavním faktorem, který je zodpovědný za masový odchod obyvatel můžeme označit Národní službu, která funguje jako hlavní nástroj pro kontrolu obyvatel. Stejně tak nedostatek vzdělání a minimální možnost na získání dobré práce vede Eritrejce k nucené migraci. Faktorem, který ale ovlivňuje pouze menší procento obyvatel je vládní diskriminace některých etnických skupin a náboženských menšin. S tím spojené omezené politické svobody jsou jen dalším

faktorem, který podporuje odchod Eritrejců ze země. Isaiasův režim je proto zodpovědný za masový exodus obyvatel.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zodpovědět výzkumnou otázku, zda je možné považovat současný eritrejský režim za režim sultanistický. Po vyhodnocení námi stanovených kritérií jsme dospěli k závěru, že současnou Eritreu skutečně je možné zařadit mezi sultanistické režimy navzdory tomu, že nenaplnuje zcela všechna kritéria. Ovšem nesmíme zapomenout, že Linz ve své teorii sultanismu hovoří o ideální formě sultanismu, tudíž neexistuje režim, který by zcela naplňoval všechna charakteristická kritéria. Sultanistické režimy se ideálnímu typu pouze přibližují. V úvodu práce jsme definovali pojem nedemokratický režim a následně jsme zabývali autoritářskými režimy, totalitarismem, posttotalitarismem. Každý nedemokratický režim byl definován a analyzován na základě práce Juana Linze, která je pro diplomovou práci zásadní.

Představena byla i typologie autoritářských režimů a totalitarismu nejen od Juana Linze, ale také například od Carla Joachima Friedricha a Zbigniewa Brzezinského, Wolfganga Uwe Fridricha nebo Wolfganga Merkela. Stěžejní pro naši práci byla teorie sultanismus od Juana J. Linze. Vysvětlili jsme, že Linz nebyl první, kdo pracoval s pojmem sultanismus. Sultanismus představil politické vědě německý sociolog Max Weber. Weber pojímal sultanismus jakomextrémmí formu patrimonialismu. Patrimonialismus je způsob vlády tradiční patrimonální autority. Moc této autority je založena na síti klientelismu a je vykonávána svévolně, pouze v zájmu vládce nebo jeho rodiny a nejbližších společníků (Weber 1978: 231- 232).

Weberovu koncepci později převzal Juan Linz, který definoval sultanistický režim jako režim, který je založen na osobním vládnutí, ale loajalita k vládci není založena na ideologii, ale je založena na směsici strachu a odměn pro vládcovy společníky. Vládce vykonává svou vládu zcela bez omezení, protože není zatížen žádnými pravidly nebo závazky vůči ideologii nebo hodnotovému systému. Jakékoliv závazné normy a vztahy jsou neustále podvraceny svévolnými osobními rozhodnutími vládce. Korupce se proto vyskytuje na všech úrovních společnosti. Blízcí spolupracovníci vládce nejsou kariérními odborníky, kteří by byli vybíráni na základě univerzálních kritérií, ale jsou vybíráni přímo vládcem. Velmi často mezi nimi můžeme najít členy rodiny a nejbližší společníky. Jejich pozice je odvozena od jejich loajality k vládci. Vládce a jeho společníci nereprezentují žádnou třídu ani zájmy společnosti. Na základě teorie sultanismu jsme si definovali osm kritérií, která by měl každý sultanistický režim naplňovat. Mezi kritéria jsme zařadili kult osobnosti, neomezenou moc vládce, neexistenci ideologie, slabou míru institucionalizace,

dynastické tendence a nejbližší okolí vládců, svévolné vládnutí a atmosféru strachu, iluzi ústavnosti a voleb, korupci a nepotismus. Abychom byli schopni ohodnotit režim, vytvořili jsme bodovou stupnici, která nám umožnila poznatky kvantifikovat. Každé kritérium bylo ohodnoceno body. Pokud byl znak sultanismu zcela naplněn, byly uděleny 2 body. V případě, že znak sultanismu byl naplněn pouze částečně, byl udělen 1 bod. Když se znak sultanismu nevyskytoval, bylo uděleno 0 bodů. Maximální počet udělených bodů činil 16. Určili jsme si, že za sultanistický režim lze považovat režim, který dosáhne alespoň 8 bodů. Dále jsme představili nelehkou historii Eritree od dob italské kolonizace do současnosti.

Analyzovali jsme důležité historické milníky, které formovaly současnou Eritreu, a zjistili jsme, že po dlouhou dobu bylo eritrejské území pod kontrolou silnější mocnosti, ať už to byli Italové, Britové a Etiopané. Nedobrovolná federace s Etiopií a snahy o amharizaci země vedly ke třicetileté válce o nezávislost, která skončila v roce 1991 a v roce 1993 oficiálně vznikla nezávislá Eritrea. Období nezávislosti bylo stručně analyzováno s důrazem na politickou situaci a na vztahy s Etiopií. Vztahy s Etiopií po vyhlášení byly na dobré úrovni, ale rychle se zhoršovaly a v roce 1998 vypukla válka znovu. Po ukončení války v roce 2001 můžeme pozorovat zhoršující se charakter eritrejského režimu, což bylo pro naši práci důležité. V analytické části práce jsme nejprve ve stručnosti představili životopis Isaiase Afwerkiho a poté jsme se analyzovali našich osm kritérií a jejich přítomnost či nepřítomnost v eritrejském režimu.

Na závěr každé podkapitoly jsme udělili 2 body za maximální přítomnost znaku sultanismu, 1 bod za částečnou přítomnost a 0 bodů za nepřítomnost znaků. Zjistili jsme, že kult osobnosti Isaiase cíleně nevytváří, tudíž u kritéria kultu osobnosti jsme udělili nula bodů. Neomezená moc vládců je v Eritrei nezpochybnitelná. Isaias ovládá moc výkonnou, exekutivní i soudní, stojí v čele armády, zahraniční politika země je výhradně v jeho rukách. Jmenuje a odvolává ministry, kteří jsou pouze jeho loutkami, armádní generály, kteří jsou mu bezvýhradně loajální. Vládne za pomoci dekretů a jeho moc není ničím a nikým limitována. Nad společností má neomezenou moc díky Národní službě, která je povinná pro všechny Eritreje a v podstatě se rovná časově nelimitovanému otroctví. Z těchto důvodů jsme udělili dva body. Kritérium neexistence ideologie Eritrea naplňuje částečně. Částečně ideologie vychází z Národní charty a její princip spočívá na národní jednotě a soběstačnosti, ale nejedná se o propracovanou ideologii, která by limitovala Isaiasovo rozhodování, proto jsme udělili jeden bod za částečné splnění kritéria. Co se týče slabé míry institucionalizace, můžeme konstatovat, že režim je stabilní, ale neexistence ústavy, voleb a iluze státních institucí bezpochyby svědčí o institucionální nevypěstlosti. Z tohoto

důvodu jsme udělili dva body. Kritérium dynastických tendencí splňuje režim pouze částečně, protože jasné důkazy o dynastických tendencích neexistují. Pouze v nedávné době spekuluje o jeho synovi jako o možném nástupci, ale Isaias nikdy nic takového nepotvrdil. Více než na svojí rodinu spoléhá na svoje nejbližší společníky, proto jsme udělili jen jeden bod. Dva body jsme udělili u kritéria svévlnného vládnutí a atmosféry strachu, protože atmosféra strachu panuje v celé eritrejské společnosti a země je řízena svévlnným Isaiasovým rozhodováním. Země sice přijala ústavu, ale ta nikdy nevstoupila v platnost. Volby Eritrea nikdy nezažila. Isaias se o vytváření iluze ústavnosti nesnaží, zkrátka vládne bez ústavy, proto i tohoto kritéria byly uděleny dva body. Dva body byly uděleny i u kritéria korupce a nepotismu. Nepotismus se neprojevuje ve vztahu vládce ke své rodině, ale ke svým společníkům. Loajální členy PFDJ zvýhodňuje a díky systému korupce a klientelismu si udržuje jejich věrnost. Korupce v Eritree spočívá v existenci skryté ekonomiky, která je řízena Isaiasem, a díky které Isaias korumpuje své loajální společníky a korupce prorůstá do všech pater eritrejské společnosti. Z analýzy vyplynulo, že z osmi námi stanovených kritérii Eritrea splňuje zcela pět kritérii. Částečně naplňuje dvě kritéria a jedno kritérium nenaplňuje vůbec. Z celkového počtu 16 bodů jsme Eritree udělili 12 bodů. Můžeme konstatovat, že Isaiasův režim naplňuje znaky sultanismu, a proto můžeme o eritrejském režimu hovořit jako o sultanistickém režimu. Naše hypotéza byla potvrzena.

Co se migrace týče, eritrejský režim má na migraci zásadní vliv, protože zásadním faktorem, který podporuje migraci je Národní služba, které se mladí Eritrejci snaží vyvarovat tím, že raději riskují svůj život tím, že nelegálně opouštějí zemi. Mezi další faktory, které vedou Eritrejce k migraci, můžeme zahrnout špatnou úroveň vzdělání a v podstatě neexistující trh práce, který je omezen pouze na zemědělství, stavebnictví a průmysl. Lidé jsou také nuceni migrovat kvůli jejich etnickému původu a náboženskému vyznání.

Z výše zmíněného můžeme soudit, že migrace z Eritrei je velmi ovlivněna politickým režimem v Eritrei, protože Isaiasův režim je tvůrcem Národní služby, nepodporuje vzdělání, netvoří pracovní příležitosti a utlačuje menšiny, které domněle spolupracují s Etiopíí.

Seznam literatury

Literatura

- Balík, Stanislav – Kubát, Michal. 2012. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. Dokořán: Praha.
- Brooker, Paul. 2009. *Non-Democratic Regimes*. Palgrave Macmillan: New York.
- Dvořáková, Vladimíra – Kunc, Jiří. 1994. *O přechodech k demokracii*. Sociologické nakladatelství: Praha.
- EASO. 2015. *Eritrea: Country Focus*. Publications Office of the European Union: Luxembourg.
- EASO. 2019. *Eritrea: National service, exit and return*. Publications Office of the European Union: Luxembourg.
- Friedrich, Carl J.– Brzenzinski, Zbigniew. 1965. *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*. Harvard University Press: Cambridge.
- Hartlyn, Jonathan. 1998. The Trujillo Regime in the Dominican Republic. In: *Sultanistic Regimes*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Hayman, Rachel. 2003. *Reconciling Ownership of Development & External Assistance: Aid & Nationbuilding in Eritrea*. Centre of African Studies: Edinburgh.
- Hecking, Hans-Peter. 2017. A Regime Enslaves its Population. In: Buck, Katja D. – van Reisen, Mirjam. *Eritrea From Liberation to Oppression*. EMW: Hamburg, s. 9-21.
- Hirt, Nicole. 2013. *The Eritrean Diaspora: Savior or Gravedigger of the Regime? Diaspora Responses to the Imposition of UN Sanction*. GIGA: Hamburg.
- Hirt, Nicole. 2017. Community Service or Forced Labour? The Eritrean National Service. In: Buck, Katja D. – van Reisen, Mirjam. *Eritrea From Liberation to Oppression*. EMW: Hamburg, s. 48-58.
- Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír – Šedo, Jakub. 2011. *Politické systémy*. Barrister & Principal: Brno.
- Klíma, Jan. 2012. *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha.
- Kubát, Michal. 2004a. Politické režimy – formy vlády. In: Cabada, Ladislav – Kubát, Michal a kol.: *Úvod do studia politické vědy*. Aleš Čeněk: Plzeň, s.197-215.
- Kubát, Michal. 2004b. Autoritativní a totalitní politické systémy. In: Cabada, Ladislav – Kubát, Michal a kol.: *Úvod do studia politické vědy*. Aleš Čeněk: Plzeň, s. 362-377.
- Linz, Juan J. – Chehabi, Houchang. 1998. *Sultanistic Regimes*. Baltimore: John Hopkins

University Press.

Linz, Juan J. – Stepan, Alfred. 1996. *Problem of Democratic Transition and Consolidation*. The John Hopkins University Press: Baltimore and London.

Linz, Juan J. 2000. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Lynne Rienner Publishers: London.

Maphunye, Kealeboga J. 2015. Post-Liberation Relapse and Aborted Social Contract? Isaias Afwerki and Eritrea, 1991 – 2015. In: Rupiya, Martin R. – Moyo, Gordon – Langesen, Henrik. *The New African Civil-Military Relations*. APPRI: Pretoria, s. 64-77.

Mojdl, Lubor. 2005. *Etiopie*. Libri: Praha.

Plaut, Martin. 2016. *Understanding Eritrea: Inside Africa's Most Repressive State*. Oxford University Press: New York.

Popper, Karl R. 1994. *Otevřená společnost a její nepřátelé*. Oikoymenh: Praha.

Říchová, Blanka. 2000. *Přehled moderních politologických teorií. Empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Portál: Praha.

Sartori, Giovanni. 1993. *Teória demokracie*. Archa: Bratislava.

Talmon, Jacob. 1998. *O původu totalitní demokracie: politická teorie za Francouzské revoluce a po ní*. Sociologické nakladatelství: Praha.

Tronvoll, Kjetil. 2009. *The Lasting Struggle of Freedom in Eritrea*. HBO AS: Haugesund.

Weber, Max. 1978. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. University of California: Berkeley.

Záhořík, Jan. 2012. *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Karolinum: Praha.

Odborné články a internetové zdroje

Amnesty International. 2004. *Eritrea You have no right to ask – Government resists scrutiny on human rights*. (Dostupné na: <https://www.amnesty.org/download/Documents/92000/afr640032004en.pdf>, 13. 4. 2020).

Amnesty International. 2016. *25 years of independence: Whither the Eritrean dream?* (Dostupné na: <https://www.amnesty.org/download/Documents/AFR6440892016ENGLISH.pdf>, 14. 4. 2020).

Amnesty International. 2019. *Eritrea: Repression Past and Present* (Dostupné na: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2019/10/eritrea-repression-past-and-present/>, 14.

4. 2020).

BBC. 2018. *Eritrea President Isaias Afwerki both charismatic and brutal* (Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-africa-44824682>, 30. 10. 2019).

BTI. 2018. *Eritrea*. BTI: Gütersloh.

Burnett, Maria. 2018. Never to be seen again in Eritrea?. *Human Rights Watch* (Dostupné na: <https://www.hrw.org/news/2018/09/18/never-be-seen-again-eritrea>, 14. 4. 2020).

CIA. 2019. *Eritrea* (Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/geos/er.html>, 23. 10. 2019).

Connell, Dan. 2011. Countries at the Crossroads 2011: Eritrea. *Freedom House* (Dostupné na: <https://www.refworld.org/docid/4ecba64ec.html>, 29. 10. 2019).

Connell, Dan. 2011. From resistance to governance: Eritrea trouble with transition. *Review of African Political Economy* Vol. 38, No. 129, s. 419-433.

Gascoigne, Bamber. 2016. *History of Eritrea* (Dostupné na: <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ad18>, 03.11.2019).

Global Security. 2015. *Isaias Afwerki* (Dostupné na: <https://www.globalsecurity.org/military/world/eritrea/isaias.htm>, 1. 11. 2019).

HDR. 2018. *2018 Statistical Update* (Dostupné na: <http://hdr.undp.org/en/2018-update>, 26. 10. 2019).

Hedru, Debessay. 2003. Eritrea: Transition to Dictatorship, 1991-2003. *Review of African Political Economy*. 97, s. 435-444.

Human Rights Council. 2016. *Detailed findings of the commission of inquiry on human rights in Eritrea* (Dostupné na: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoIEritrea/A_HRC_32_CRP.1_read-only.pdf, 13. 4. 2020).

International Crisis Group. 2013. *Eritrea: When is a mutiny not a mutiny?* (Dostupné na: <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/eritrea/eritrea-when-mutiny-notmutiny>, 13. 4. 2020).

IRIS. 2016. Eritrea: Future Transition and Regional Impacts (Dostupné na: <https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2016/11/ENG-Observatoire-Prospective-Huma-ERITREA-July-2016.pdf>, 14. 4. 2020).

Lyons, Terrence. 2019. Eritrea: The Independence Struggle and the Stuggles of

Independence. CSIS (Dostupné na: <https://www.csis.org/independence-movements/eritrea>, 27. 10. 2019).

Mac-Ikemenjima, Dabesaki – Gebregiorgis, Helen. 2018. Eritrea's Youth Migration Challenge: The Role of Aspirations and Opportunity. *African Human Mobility Review* Vol. 4, No. 2.

Malk, Balhbi Y. 2018. Maintaining Power by Breaking up Society: Eritrea Under Isaias Afwerki. *Carnegie Council* (Dostupné na: https://www.carnegiecouncil.org/publications/ethics_online/maintaining-power-bybreaking-up-society-eritrea-under-isaias-afwerki, 14. 4. 2020).

Mohammad, Abdulkader S. 2015. Eritrean opposition parties and civic organization. *NOREF* (Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/187262/9f9d5d39afa27ee550f5632f9b6d03e4.pdf>, 13. 4. 2020).

Ogbazghi, Petros B. 2011. Personal Rule in Africa: The Case of Eritrea. *African Studies Quarterly* Vol. 12, No. 2, s. 2-25.

Plaut, Martin. 2017. Eritrea: a mafia state?. *Review of African Political Economy*.

Reid, Richard. 2014. Writting Eritrea: History and Representation in a Bad Neighborhood. *History in Africa*. 41, s. 83-115.

RSF. 2019: *Eritrea* (Dostupné na: <https://rsf.org/en/eritrea> , 14. 4. 2020).

Tesfagiorgis, Paulos. 2015. *What Went Wrong?: The Eritrean People's Liberation Front from Armed Opposition to State Governance* (Dostupné na: <https://sites.tufts.edu/wpf/files/2017/05/What-Went-Wrong.pdf>, 16. 4.2020).

Tronvoll, Kjetil. 2008. The Process of Nation-Building in Post-War Eritrea: Created from below or Directed from above?. *The Journal of Modern African Studies* Vol. 36, No. 3. s. 461-482.

Weber, Annette. 2015. Eritrea – Path out of isolation. *German Institute for International and Security Affairs* (Dostupné na: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2015C37_web.pdf, 14. 4. 2020).

WikiLeaks. 2008. *Bio Notes on Eritrean President Isaias Afwerki* (Dostupné na: https://wikileaks.org/plusd/cables/08ASMARA543_a.html, 1. 11. 2019).

Woldemikael, Tekle M. 2013. Introduction to Special Issue: Postliberation Eritrea. *Africa Today* Vol. 60, No. 2, s. 5-19.

Zere, Abraham T. 2018. The peace deal with Ethiopia has not changed Afwerki's Eritrea. *Al Jazeera* (Dostupné na: <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/peacedeal->

ethiopia-changed-afwerki-eritrea-181010171517226.html, 14. 4. 2020).